KNJIŽNICA
VIA GEPPA N° 9
TRIESTE

List izhaja vsako soboto zjutraj. Posamezna številka 20 lir, na šestih straneh 25 lir. Zaostale številke dvojno. Celoletna naročnina 1000 lir; polletna 500 lir; trimesečna 260 lir; mesečna 90 lir. **Uredništvo in uprava:** Trst, ulica Capitolina štev. 3 - tel. štev. 44-046 in 44-047. Dopisi se dostavljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo rokopisi in slike se ne vračajo. — **Oglasi:** v širokosti enega stolpca za vsak milimeter 30 lir. Oglasi se plačajo vnaprej.
POSTNINA PLOČANA V GOTOVINI - SPED. IN ABBONAM. POST.

DELO

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE T.O.

Za dobrobit delovnega ljudstva podpirajmo demokratičen tisk!

OBNOVLJENA IZDAJA LETO VII. ŠTEV. 34 (360) — TRST - SOBOTA, 20. AVGUSTA 1955 — CENA 20 LIR

DRUGI TEDEN KONFERENCE ATOMSKIH ZNANSTVENIKOV V ŽENEVI

Atomska sila bo postala skupna last vsega človeštva

Prepoved jedrskega orožja je predpogoj za to, da bo človek lahko užival koristi sile atomov - Jedrska sila kot zdravilo proti najzahrbtnejšim boleznim - Škodljive vplive radioaktivnosti je mogoče preprečiti

Ženevi se še vedno nada- mednarodna konferenca roljubni uporabi atomske edrske sile. Na njej si u- laki, zbrani iz vsega sve- zmenjujejo misli in podat- tako da sedaj niso ti več ska neprodirna skrivnost

pred nedavnim je vesolj- lovestvo s trepetom sprem- atomska raziskavanja in kuse. Atomsko in jedrsko je gledalo kot orožje za žično pokončanje. V njej delo smrt in ničesar dru- Danes pa ni več tako. es se je človeštvo oddah- in gleda z veliko večjim anjem v bodočnost. Za- se dejstva, da nastopa doba, doba atomske sile, hko nudi človeku neizmer- koristi.

danja konferenca je še en- dokazala, da je možno lovanje tudi na atomskem ročju med najrazličnejšimi vami. Danes lahko sode- a, tesno drug ob drugem, etski in ameriški učenj- k. ako je prišlo do tega, da atomski znanstveniki iz različnejših držav izmenjali seboj «atomske skrivno-

prvih plenarnih zaseda- konference so pričeli znan- niki razpravljati razna šanja po komisijah. Po- neje so obravnavali vpra- a s področij kemije, me- e, metalurgije, biologije lehnologije. V četrtek je indijski znanstvenik Ho- Bhabha, ki je obenem tu- predsednik svetovne kon- nce strokovnjakov za jedr- silo, tiskovno konferenco kateri je podal vrsto zelo nivih podatkov. Povedal da so bile doslej objavlje- mnoge skrivnosti s podro- jedrske sile. Dejal je tudi, bo mogoče uvesti jedrsko v miroljubne proizvajalne ene v teku dvajsetih let. je stoje pred strokovnja- težke naloge; kajti dokaza- morajo, da je mogoče jedr- silo praktično uveljaviti. al je tudi, da ni daleč dan, se bo na svetu odprl nov jedrnih snovi. Indija je bo- ta zlasti na toriju, toda ni ne bo prodajala te drago- e prvine državam, ki bi hotele uporabiti v vojaške ene.

elo zanimiva je bila tudi prava, na kateri so obrav- ali vprašanja uporabe a- ske in jedrske sile v zdrav- ne namene. Sovjetski znan- niki so objavili zelo za- iva razkritja o iskanju me- za diagnosticiranje, s po- im ozirom na obolenja in lokalizacijo novotvorb. znanstvenik Pigalev, prav iz SZ je med drugim po- al o posledicah atomskega evanja na živih bitjih. Ta evanja, med drugim anjšajo odpornosti proti am in oslabijo zaščitne me- izme proti zastrupljenju olenja so zelo pogosta na alnih in prebavnih organih esa. Svoje teze je Pigalev ral na preučevanja ljudi, ki preživeli v Hirošimi in Na- sakiju.

Profesor Kemp (ZDA) pa je podal razpravo o zaščiti ega organizma pred škod- stjo radioaktivnosti jedr- sile. Predlagal je tudi po- po ustanovitvi medna- nega nadzorstva nad radio- ivnimi elementi.

Tudi na področju kemije, me- urgije in tehnologije so po- sovjetski učenjaki, zlasti fesor Vinogradov, zelo za- iva razkritja. Poglavje zase bilo vprašanje s področja topov, zlasti o metodah u- abljenih za izločanje radio- ivnih elementov.

Na konferenci se je doslej slišalo tudi najrazličnejša mnenja o dosedanjem razvoju atomske sile v posameznih deželah in o tem, koliko uporabljajo to silo na različnih področjih. Vodilni ameriški in angleški znanstveniki so izjavili, da bo jedrska sila čez deset let največja na svetu. Sovjetska zveza pa bo do leta 1960 zgradila mnogo novih elektrarn s skupno zmogljivostjo več sto tisoč kilovatov. Načrte za zgraditev reaktorjev imajo tudi druge države, med katerimi sta tudi Francija in Holandija.

Na konferenci v Ženevi je prišlo med drugim še enkrat do izraza dejstvo, da je Italija med državami, ki se zanimajo za atomsko silo, skoraj na zadnjem mestu, kljub temu, da ima velike možnosti razvoja tudi v tem pogledu. Zaradi tega je nastala pravcata revolucija med italijanskimi strokovnjaki. Doslej še niso bila dodeljena zadostna nakazila za raziskavanja. Rimski univ. prof. Ippolito je izjavil, da upa, da bo zbornica odobrila nakazilo v znesku 12 milijard lir. Znano pa je, da je bila za tekoče leto dodeljena samo ena milijarda lir. Smešna vsota, ako pomislimo, da je Jugoslavija nakazala v ta namen 14 milijard, Francija pa kar 35 milijard lir.

Lepi, veliki in navduševalni so načrti, ki jih razkrivajo znanstveniki na konferenci v Ženevi. Toda za njih realizacijo je potrebno, da pride do temeljitega preokreta na področju atomske politike. Izdelovanje atomskih in jedrskih bomb in uporaba atomske in jedrske sile v miroljubne namene sta na celi črti nespravljiva. Da je tako, je dovolj, ako omenimo, da postavitev številnih jedrskih elektrarn, ki bi zmogle proizvajati električno silo po nizki ceni, zahteva uuporabo uranija in plutonija, to je tistih razstreliv, ki bi jih morali odvzeti od proizvajanja orožja. Hočemo reči, da uvajati atomsko silo v miroljubne namene v mednarodnem merilu, pomeni odpovedati se politiki sile, uveljavitev novih formul glede sožitja med posameznimi državami in uničenje atomskega orožja sploh.

RDEČA ZASTAVA PLAPOLA NA TRDNJAVI TITANO

DELAVSKI STRANKI ZMAGALI na volitvah v republiki San Marino

Demokristjani so pripeljali 70 volivcev z letalom iz Amerike, toda dobili so le 39 glasov več kot pa na zadnjih volitvah - Napredovanje komunistov in socialistov

V nedeljo, 14. avgusta so bile v mali republiki San Marino politične volitve, na katerih so izvolili 60 članov Velikega sveta, t.j. parlamenta. Za volitve je vladalo veliko zanimanje. Združena reakcija je sklenila, da mora iztrgati oblast iz rok socialistom in komunistom. V ta namen se je poslužila vseh sredstev. Toda zaman. Kot na vseh volitvah v tej povojni dobi, sta tudi tokrat zmagali delavski stranki. Izid volitev je sledeč: Komunisti 1656 glasov, socialisti 1338, krščanska demokracija 2006 in PSDI 248.

Na volitvah pred štirimi leti pa je bil izid sledeči: KP 1305, socialisti 985, DC 1967, fašisti pa 310 glasov. V Velikem svetu bodo imeli socialisti in komunisti skupno 35 mest, DC in PSDI skupno 25. Volitev se je udeležilo 5245 državljanov. Kot je znano imajo v republiki San Marino volilno pravico samo polnoletni moški. Volivne pravice ne izgube tudi če sprejmejo državljanstvo drugo države in stalno bivajo v tujini. Letos fašisti niso predložili samostojne liste, temveč so se povezali z DC.

Kot smo že omenili je za sedanje volitve vladalo veliko zanimanje. To je med drugim potrdilo veliko število novinarjev in fotoreporterjev, ki so ves teden pred volitvami krožili po republiki. Da bi DC odnesla zmago je poskrbela tudi za to, da so z letalom iz ZDA pripeljali 70 volivcev, 23 pa jih je že prej prispelo s parnikom. Z druge strani pa so imeli delavci, ki delajo v ligurskih ladjedelnicah nešteto ovir na poti domov v San Marino. Tudi takoimenovani italijanski vladni tisk se je precej bavil z volitvami. Celo radio je napovedoval poraz social-komunistov. Vse to pa se je izkazalo za tem bolj smešno, ko ugotavljamo nepričakovan porast glasov za delavski stranki. Znano je namreč, da niti tisti, ki so prišli iz ZDA niso oddali glasov za DC, kajti ta je prejela le 39 glasov več kot na volitvah pred štirimi leti.

Velike zmage se delovno ljudstvo republike San Marino upravičeno veseli. Cim so bili znani izidi volitev so se pričele velike ljudske manifestacije po ulicah glavnega mesta. Tudi iz raznih krajev Italije sta prejeli delavski stranki male republike čestitke k veliki zmagi. Tudi tov. Vidali je poslal čestitke v imenu KP TO. Brzojavka se tako-le glasi:

«Vaša velika zmaga, vredna najboljših tradicij starodavne dežele svobode, navdušuje tržaške komuniste in demokrate, katere druži bratsko prijateljstvo z ljudstvom San Marina. V imenu naše Partije, demokratičnih Italijanov in Slovencev in v mojem osebnem imenu pošiljam iskrene čestitke k veliki volivni zmagi, ki je jamstvo za nove zmage in razvoj slavne Republike — VITTORIO VIDALI».

Republika San Marino spada med najstarejše države na svetu. Stara je že 14 stoletij. Legenda pripoveduje, da je bila ustanovljena po svetem Marinu, ki je iz Dalmacije pribežal v Italijo pred preganjanjem za časa rimskega cesarja Diokleciana. Površina republike meri 60 kv km, na njej pa živi okrog 14.000 prebivalcev, kateri se večinoma preživljajo s kmetijstvom, kamnoseštvom in drugimi rokodelstvi. Zlasti znane so čeramike, ki jih izde-

(Nadaljevanje na 3. strani)

MEDNARODNA POMIRITEV PRIHAJA DO KONKRETNEGA IZRAZA

S.Z. ZMANJŠALA ZA 640.000 MOŽ SVOJO VOJSKO

Ču En Laj ponovno predlaga varnostni pakt za Azijo, medtem ko Sing Man Ri nadaljuje s provokacijami

Agencija TASS je preteklo soboto objavila vest, da bo Sovjetska zveza do konca tekočega leta zmanjšala število svoje vojske za 640.000 vojakov. Ta vest je bila po vsem svetu ugodno sprejeta. To je torej nadaljnji korak na poti k normalizaciji, ki ga je Sovjetska zveza napravila po končani konferenci štirih velesil v Ženevi. Demobilizirane vojake bodo posali v tovarne, v sovhoze in kolhoze, kjer bodo prispevali s svojim delom za še večji dvig proizvodnje.

Kot je znano je Sovjetska zveza preteklega maja v posebnem pododboru za razorožitev pri OZN predložila obširen načrt za postopno zmanjšanje oboroženih sil in za sklenitev atomske konvencije. O tem načrtu so razpravljali tudi štirje veliki na nedavni konferenci v Ženevi. Na osnovi tega načrta, naj bi ZSSR, LR Kitajska in ZDA zmanjšale število vojske na en do en in pol milijona mož, Velika Britanija in Francija naj bi jih znižale na 600 do 650.000, ostale države pa na 150-200.000 mož.

Zadnje dni julija je vlada SZ sklenila, da bo demobilizirala čete, ki bodo v kratkem zapustile Avstrijo. Tudi mornarji, ki pripada tem enotam, bodo poslali na proizvajalno delo.

Vest o znižanju oboroženih sil ZSSR je spravila v zadrego nekatere kroge na Zapadu, zlasti tiste, ki bi skušali kolikor se pač da, obdržati dosedanje stanje mednarodne napetosti in nezaupanja.

O vprašanju znižanja oboroženih sil ZSSR so mnogo pisali in govorili zlasti na Zapadu. Tudi krajevne radijske postaje so ta, lahko rečemo, zgodovinski dogodek komentirale po svoje. Seveda so izjavljivi komentatorji tolmačili kot se jim je pač zdelo najprimerneje. Nekateri so celo natolcevali, češ, da SZ lahko kaj takega napove in tudi izvede, saj itak obstaja največja tajnost koliko šteje njihova vojska.

Predlogi LR Kitajske

Medtem ko Sing Man Ri nadaljuje s provokacijami na Korej, medtem ko zahteva, naj odide iz dežele nevtralna komisija, prihaja vprašanje ponovne združitve te dežele vedno bolj v ospredje. V resnici Sing Man Rijeve «pobude», kakor tudi demonstracije po seulskih ulicah izgubljajo vso svojo veljavnost.

Že prejšnji teden je severnokorejska vlada predlagala naj bi sklicali trojno konferenco — Severna in Južna Koreja ter LR Kitajska — na kateri bi obravnavali vprašanje ponovne združitve dežele. Toda omenjeni predlog je južnokorejska vlada zavrnila.

Ta teden je kitajski ministrski predsednik Ču En Laj ponovno predlagal, naj bi sklenili kolektivno varnostno pogodbo, ki naj bi nadomestila dosedanje vojaške pakte na Daljnem Vzhodu in na Pacifiku. Kot je znano je Ču En Laj prvič sprožil tak predlog na kongresu kitajskega ljudstva 30 julija t. l. Njegov predlog je v polni harmoniji z listino Združenih narodov.

Ču En Laj je izrazil tudi upanje, da se bodo odnošaji med LR Kitajsko in med Japonsko čimprej normalizirali in da je njegova vlada pripravljena sprejeti v Pekingu japonskega ministrskega predsednika. Siedanjo izjavo je Ču En Laj podal skupini japonskih novinarjev, ki se mudijo te dni v kitajski prestolnici. Toda iz Tokja poročajo, da tamkajšnja vlada ne namerava sprejeti kitajskega vabila.

Konferenca za luške zveze

Na konferenci luške zveze med Češkoslovaško in Trstom je bilo sklenjeno, da bodo odslej v tej zvezi sodelovale tudi jugoslovanske železnice. Zato dobo odslej prihajale češkoslovaške pošiljke v Trst in obratno tudi skozi Jugoslavijo. V teku je preučevanje novih tarif.

Delegacije FLRJ v SZ

Parlamentarna delegacija FLRJ se še vedno mudi v Sovjetski zvezi. Po obisku v Leningradu je odšla v Kijev, Stalingrad, Tbilis in v Soči na Kavkazu.

V torek pa je bila objavljena vest, da bo 24. t. m. odpotovala petčlanska delegacija jugoslovanskih šolnikov na dvajsetdnevni obisk v SZ. Delegacija bo s tem vrnila obisk, ki so ga že preteklo jesen napravili sovjetski šolniki v Jugoslaviji. Obiskala bo razne šole in druge kulturne ustanove v Moskvi, Leningradu, Kijevu in Soči.

V prihodnjih dneh bo odpotovala v Sovjetsko zvezo tudi gospodarska delegacija FLRJ. Vodil jo bo podpredsednik izvršnega sveta Vukmanovič. Pogajala se bo za sklenitev novega trgovinskega sporazuma.

V Ženevi se še vedno nadaljujejo pogajanja med LR Kitajsko in ZDA. Pogajanja so tajna.

Manifestacije za priključitev Goe k Indiji

V ponedeljek, na praznik osvobojenja Indije je prišlo v Goi, ki spada kot kolonija k portugalsko oblast, do velikih manifestacij za priključitev k Indiji. Portugalska policija je brez vsakega opozorila streljala na manifestante, čemer je bilo 15 ljudi ubitih, okrog 70 pa ranjenih. Razlagajo, da je tega dne prestopilo meje okrog 2000 demonstrantov. Mnogo izmed njih se ni vrnilo na svoje domove v Indijo.

Ta dogodek je bridko odmeval po vsej Indiji. Velike demonstracije so bile v Novem Delhiju, kjer se je zbralo na mestnih ulicah preko 100.000 manifestantov, ki so nosili črne zastave v znak žalovanja za žrtvami. Tudi v Bombayu so bile demonstracije. V tem mestu je bila v torek splošna stavka v znak žalovanja za žrtvami. Indijske oblasti so podvzele vrsto ukrepov za to, da preprečijo nadaljnje demonstracije in morebitne nerede v deželi.

Krvavi dogodki v Goi prav gotovo niso zmanjšali teženj indijskega ljudstva po osvoboditvi izpod portugalskega gospodstva. Ravno nasprotno: ustvarili so še večji patriotizem in še bolj povečali mržnjo do kolonialistov.

PROGLAS KOMUNISTIČNE PARTIJE T.O.

Podpirajte tisk, ki vam stoji ob strani v vaših zahtevah!

Tovariši, delovni ljudje, državljani!

Tudi letos je naša Partija napovedala kampanjo tiska za vedno večje širjenje komunističnih časopisov. V okviru te kampanje se otvarja ljudska nabiralna akcija prostovoljnih prispevkov v korist listov «l'Unità», «Delo» in «Il Lavoratore».

Kampanja demokratičnega tiska 1955 se vrši v ozračju mednarodne pomiritve, ki otvarja narodom vsega sveta boljše perspektive za trajen mir, napredek in blaginjo. Trst potrebuje mir, miroljubne odnošaje z vsemi državami in vsemi narodi, kajti samo tako se lahko obnovi njegovo gospodarstvo, razdejano zaradi vojne in zaradi nesrečne politike «hladne vojne», katere žrtev je bilo naše mesto.

Demokratični tisk se bori za te velike cilje, v interesu vsega prebivalstva. Naš tisk razkrinkuje ozke skupine monopolistov, sovražnikov Trsta in njegove obnove, razgalja pred javnostjo spletke, ki jih te skupine vodijo s pomočjo politike, nasprotne interesom našega ljudstva in s pomočjo časopisov, katere navdihujejo in finančno vzdržujejo.

Da bi mogel voditi svojo bitko — ki je bitka delovnega prebivalstva Trsta — lahko demokratični tisk računa samo na podporo svojih bralcev in svojih podpornikov; to je njegova banka, to so edini njegovi finančniki!

Tovariši, delovni ljudje!

Da bi mogel postati demokratični tisk vedno učinkovitejše orožje v vaših rokah, za obrambo vaših pravic, za svobodo na deloviščih, za enotnost vseh delovnih sil, za boljše pogoje življenja, za obrambo demokratičnih pravic, PRISPEVAJTE IN STORITE, DA PRISPEVAJO TUDI VAŠI PRIJATELJI IN ZNANCI!

Obrtniki, mali trgovci in gostilničarji!

Podpirajte tisk, ki vam stoji ob strani v vaših zahtevah, ki se bori za ponovno vzpostavitev prometa, za okrepitev industrije in trgovine!

Državljani, Slovenci in Italijani!

Dajte vaš doprinos k uspehu kampanje za demokratični tisk s prispevanjem denarnih prispevkov, z udeležbo pri ljudskih veselicah «Dela», «Lavoratora» in «l'Unità», listov, ki se najbolj žilavo bijejo za avtonomijo, za ustanovitev proste cone, za poživitve našega pristanišča, da dodelitev ladij Trstu, za čimprejšnjo uresničitev rotacijskega sklada, za svobodo prometa v osebah in blagu med obema conama, za vse ukrepe, ki so potrebni za tržaško gospodarsko obnovo.

Tržaški demokratje!

Dajte vso svojo plemenito podporo ljudskim časopisom, zastavam resnice, braniteljem miru, bratske enotnosti med Slovenci in Italijani, glasilom borbe za svobodo in pravice državljanov.

KOMUNISTIČNA PARTIJA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

656 milijonov podpisov proti atomski bombi

Tajništvo Svetovnega sveta miru je objavilo poročilo o nabranih podpisih za Dunajski apel. Do 6. t.m. je apel podpisalo 655,963.811 oseb. To število je za okrog 173 milijonov višje od števila podpisov, nabranih za Stockholmski apel. Na Japonskem je bilo nabranih 32,260.000 podpisov, podpisala je torej ena tretjina prebivalstva, v Siriji 609.000, v Italiji 12 milijonov, v Indoneziji 2,500.000, v Avstraliji 200.000. V mnogih deželah je nabiranje podpisov še v polnem teku.

Ustrelitev oficirjev v Iranu

V Iranu so v četrtek zjutraj ustrelili skupino šestih oficirjev, ki so sodelovali z organizacijo Tudeh. Na smrt so čakali že od lanskega novembra, ko je teheransko vojaško sodišče izreklo obsodbo. Z ustrelitvijo teh oficirjev je narastlo število ustreljenih zaradi poskusa izvedbe državnega udara, že na 27. Nadaljnjim 44 oficirjem pa je bila smrtna kazen spremenjena v dosmrtno ječo.

POŽIVITEV POLITIČNEGA DELOVANJA V ITALIJANSKI PRESTOLNICI

Predsednik Gronchi podpisal odlok o novih plačah državnih uslužbencev

Val protestov zaradi poskusa izgona zavoda «Rinascita» iz dosedanjega sedeža

V soboto so se začasno zaprla vrata italijanskega parlamenta, ki bo začel spet redno zasedati v septembru. Ministri in poslanci so odšli v razne kraje na oddih, med njimi tudi ministrski predsednik Segni, katerega zadnje dejanje je bilo srečanje v sindikalnimi predstavniki in doseženo sporazum glede državnih nameščencev. V sredo se je Segni za kratko dobo vrnil v Rim, da predloži v podpis predsedniku republike Gronchiju, prvo fazo dekreta o poenotenju plač državnih nameščencev, da bi ga mogli takoj objaviti v Uradnem listu in začeti z izplačevanjem državnim nameščencem poenotenih plač in zaostankov za julij in avgust. Do dokončne izpopolnitve ukrepa bi moralo priti v septembru, ko bo parlament pretresal vso zadevo.

Zadovoljstvo nad doseženim sporazumom je bilo v soboto nekoliko skaljeno zaradi posebne izjave ministra za reformo uprave Gonelle, s katero je nekako hotel opozoriti, naj se nikar preveč ne pričakuje, ker vlada ne more preko v proračunu predvidenih izdatkov in mora spoštovati načela in kriterije, ki jih postavlja ustava glede izvajanja zakonov o pooblastilih. Potrdil pa je, da bodo v septembru razpravljali še o naslednjih zadevah: dodatek za službeno mesto, nadurno delo, odpravnina, draginjska doklada za upokojence, družinska doklada za ženo, osebje Seprala, posebne doklade za železničarje in poštarje in druge.

Med zadnjimi dejanji predsednika Segnija pred počitnicami je bil verjetno tudi podpis, ki je položil na dekret o izgonu zavoda Rinascita v Milanu. Nalog je bil predložen upravi zavoda v soboto, v sredo pa bi morali biti prostori že izpraznjeni. Zavod Rinascita že deset let skrbi za šolsko in poklicno izobrazbo sirot padlih partizanov in deportirancev, ki sami nimajo sredstev za šolanje. V teh desetih letih je v zavodu diplomiralo 1500 dijakov, iz tečajev za poklicno usposobitev pa je izšlo nešteto specializiranih delavcev in obrtnikov. Ukrep je povsem nezakonit, kajti zakon, na katerega se opira, predvideva uporabo bivših fašističnih Sedežev za sedeže javne službe ali splošne koristi. Ta zavod se pa po vsej pravici lahko smatra kot vsedržavna javnokoristna ustanova.

Zato je tudi ta ukrep zbudil veliko ogorčenje in odpor med vsem prebivalstvom, posebno pa med bivšimi borci in žrtvami fašizma in nacizma, ki obsojajo vlado zaradi poskusa preganjanja otrok onih, ki so vse dali, da bi v Italiji zavladala pravičnost, svoboda in demokracija.

Neštete organizacije partizanov in borcev, sindikalne organizacije in demokratične ustanove so poslale ministru Segniju in ostalim ministrom podpisnikom protestne brzojavke z zahtevo, naj zavod ostane kjer je. Med uglednimi političnimi osebnostmi vseh strank je tudi tov. Togliatti, ki je skupno s petimi drugimi komunističnimi parlamentarci podpisal brzojavko predsedniku republike, v katerem ga poziva, naj prekliče ukaz o nasilni izpraznitvi zavoda Rinascita. Tov. Vidali je pa poslal ministrskemu predsedniku naslednjo brzojavko: «V imenu idealov antifašističnega odporniškega gibanja tržaški komunisti odločno protestirajo proti prisilnemu izgonu konvikta Rinascita in pozivajo vlado, da prekliče težki in nepravični ukrep». Ferruccio Parri se je v sredo osebno podal do ministra Andreottija, ki je potrdil izgon, podaljšal pa je njegovo izvedbo do konca avgusta.

Nepoklicani svetovalci

V času, ko se ves miroljuben svet veseli pomiritve v svetu, do katere je prišlo po zgodovinski konferenci voditeljev štirih velesil, ki je bila pred nedavnim v Ženevi, se pojavljajo tu in tam skupinice ljudi, ki zelo mršijo svoje obraze zato, ker jim ta pomiritev ni po godu. To so tiste skupinice ljudi, ki so dolgo gojili upanje, da se bodo uresničile njih želje, da se bo poostritev v svetu še povečala in da se bo hladna vojna med dvema velikima blokoma spremenila v krvav spopad.

Vse kaže, da zgodovina ni ničesar naučila teh ljudi, odnosno, da se oni niso ničesar naučili iz zgodovine. Zato se ne zavedajo, ali se nočejo zavedati, da človeštvo napreduje in da ne nazaduje. Da človeštvo hodi po poti, ki je sicer težavna, a je gotova in da kdor postavlja ovire na tej poti je hote ali nehote obsojen na to, da bo prej ali slej izločen iz njegove družbe.

Tudi v vrstah naše narodne manjšine na Tržaškem in Goriškem je skupinica takih ljudi. K sreči je ta skupinica zelo majhna. Zbira se okrog uredništva tednika «Demokracija». Tudi ta skupinica je zelo vznemirjena zaradi pomiritve v svetu — in torej zaradi zmanjšanja nevarnosti izbruha tretje svetovne vojne. Da je tako nam potrjujejo nekateri članki, ki jih zlasti v zadnjem času razmeroma pogostoma priobča omenjeno glasilo.

Ne mislimo na tem mestu polemizirati z onimi članki, ki niso nič drugega kot gnojnica, s katero skušajo blatiti komunizem. To bi bilo v resnici nesmiselno. Dobro vemo, da se večina bralcev «Demokracije» ne strinja s takimi članki, ki v resnici v gotovi meri postajajo celo komični, saj skušajo v njih nepodpisani modrijani soliti pamet celo najbolj izurjenim politikom in diplomatom iz zapadnega sveta.

Res je, da preživljamo pasje dneve, toda letošnji v resnici niso tako vroči, da bi lahko mislili, da komu škodujejo. Saj smo prejšnji teden zabeležili, da je temperatura nedaleč od Trsta padla kar na 2 stopinji nad ničlo. Zato naš dvom o tem upravičeno propade.

Ne gre torej za posledice pasjih dni, pač pa za nedopovedljivo zaslepljenost, v katero bi nekateri gospodje radi spravili nekaj slovenskih rojakov na naših tleh. Drugače si pač ne moremo tolmačiti dejstva, da poskušajo primerjati zgodovinsko ženevsko konferenco s takoimenovanim «monakovskim razpoloženjem».

Njim, ki tako smelo opozarjajo zapadne diplomate na nevarnost, ki naj bi prihajala s strani Sovjetske zveze, s strani komunizma, bi želeli vseeno še enkrat ponoviti dejstvo, da ni potrebno, da se prav oni tako potegujejo za zapadne politike, hoteli li jim še enkrat zatrditi, da je vsako potegovanje popolnoma odveč. So namreč še vse premajhni, da bi njihove besede lahko kaj vplivale.

Na ženevski konferenci je prišlo do delne razjasnitve, do delne odstanitve velike nevarnosti, da bi se na ves svet sprožila doslej nepoznana ploha. Zato je, ponavljamo, to konferenco pozdravilo vse miroljubno človeštvo. Zato tudi tisti, ki niso komunisti, a hranijo v srcu vsaj nekaj ideala napredka in civilizacije, morajo razumeti, da je nesmiselna gonja zoper napredek, zoper mir — zoper komunizem!

Samo magnacucchijevci hodijo po "pravilni poti"

List «La Voce del Popolo» je objavil dolg komentar k zadnjemu zasedanju Centralnega komiteja KPI, o katerem smo pisali v zadnjih tednih in smo v zadnji številki objavili izvleček zaključne politične resolucije, ki vsebuje nadvse važna osnovna navodila ne samo za tovariše Italijanske republike, marveč tudi za vse demokratično gibanje in za naše borbe. No, naslov članka «Voce del Popolo» je prava pesem: «Posledice zgrešene politike - KPI ni še našla svoje prave poti».

V članku lahko čitate, da nobeden od največjih voditeljev KPI ni bil v stanju jasno določiti kakšna je danes perspektiva partije in to zato, ker KPI «zapušča svojo staro linijo in še ni začela graditi nove».

Odtod, vedno po mnenju «Voce del Popolo», izhajajo pojavi «nasprotnih tendenc» v KPI, obstoj «resnih težav», ki mučijo italijanske tovariše.

Skratka, partija, ki ima preko dva milijona članov, ki stoji na čelu velikih borb, ki igra važno vlogo v italijanskem političnem življenju kot organizirana predstraža delavskega razreda, s svojimi zavezniki, s PSI, ta partija naj bi se oddaljevala od prave smeri, tavala naj bi v temi, nahajala naj bi se v slepi ulici.

Res škoda, da italijanski tovariši nimajo te velike sreče, da bi se učili po šoli reškega lista, po vzvišeni prozi iz katere smo navedli nekatere «cvetke». Tako bodo revčki ostali v temi in ne bodo spoznali strašnih odkritij «Voce del Popolo». «Pravilna pot» je, naravno, ona, na katero so stopili magnacucchijevci; oni in samo oni pokazujejo perspektivo italijanskemu demokratičnemu gibanju, s tem da se borijo proti KPI in PSI, proti akcijski enotnosti teh dveh partij, da obrekujejo CGIL in govore kup neumnosti v imenu «neodvisnega socializma», katerega «neodvisnosti» je prava burka posebno v Trstu, kjer je dobro poznan njegov «tovarniški žig» in vse ostalo.

Nesreča za magnacucchije je v tem, da je kljub podporam, ki jih uživajo, njihova «pravilna pot» zatajila, kajti italijanski delovni ljudje so te male uši osamili in prezrli celo njihov obstoj. «Voce del Popolo» se naravno dela, kot da ne pozna te male podrobnosti in, da bi se potolažila, pripisuje pomanjkanje perspektive in razne težave Komunistični partiji Italije namesto magnacuccijevcem, ki so vsepovsod propadli.

Toda kot kaže, se magnacucchijevci, ali bolje oni, ki stoje za njihovim «neodvisnim socializmom» zadovoljujejo, tudi zato, ker si delajo utvare, da jim bodo v Trstu posli bolje uspevali z ustanovitvijo takozvane «Neodvisne socialistične zveze», ki je že od vsega začetka naletela med Slovenci, kakor tudi med Italijani, edinole na zasluženo prezir.

NOV DOKAZ PREDNOSTI SOCIALISTIČNEGA GOSPODARSTVA

Industrijska petletka v ZSSR izpolnjena 8 mesecev pred rokom

S 70 milijoni ton je že daleko presežena proizvodnja petroleja, predvidena za leto 1960 - V gradnji je cela vrsta modernih vodnih, kaloričnih in atomskih elektrarn - Tudi proizvodnja predmetov široke potrošnje narašča hitreje kot po planu

Na julijskem zasedanju je Centralni komite Komunistične partije Sovjetske zveze razpravljal poleg drugih vprašanj tudi o dosedanjih uspehih sovjetskega gospodarstva ter bodočih nalogah izgradnje komunizma. Tovariši Hruščev Bulganin in drugi so v svojih poročilih prikazali dosedanje uspehe petletnega gospodarskega plana.

«Zasedanje jemlje z zadovoljstvom na znanje — pravi zaključna resolucija — da direktive XIX kongresa KP SZ, nanašajoče se na razvoj industrije, niso bile samo izpolnjene, marveč daleko presežene. Glede na celoten obseg industrijske proizvodnje je bil peti petletni načrt dokončan 1. maja 1955, to je v štirih letih in štirih mesecih. To je velika zmaga sovjetskega ljudstva v borbi za okrepitev gospodarske sile sovjetske države in njenega napredovanja proti komunizmu».

Največji napredek je pokazala težka industrija, od katere je odvisen razvoj vsega narodnega gospodarstva in neprestano dviganje ravni delovnih ljudi. Koncem leta 1955 bo proizvodnja produkcijskih sredstev za 84% višja od leta 1950 ter bo predstavljala nad 70 odstotkov celotne industrijske proizvodnje v ZSSR. Industrijska proizvodnja v letošnjem letu je več kot trikrat višja od one leta 1940.

Tovariš Stalin je leta 1946 na nekem volilnem zborovanju nakazal med bodočimi nalogami letno proizvodnjo 50 milijonov ton litega železa, 60 milijonov ton jekla, 60 milijonov ton petroleja in 500 milijonov ton premoga. Tedaj je napovedal, da bodo za to potrebni trije petletni načrti, če ne več. Toda proizvodnja petroleja je že daleko prekosila Stalinove napovedi in petletni plan. Letos bo njegova proizvodnja dosegla že 70 milijonov ton.

Letos se bo proizvodnja litega železa povečala za približno 3 milijone ton ter bo dosegla nad 33 milijonov ton. Produkcija jekla bo narasla za 3,5 milijonov ton na 45 milijonov ton, premoga za 40 milijonov na celokupnih preko 390 milijonov ton letno. Iz teh številk je razvidno, da bo mogla Sovjetska zveza pred koncem tretje povojne petletke doseči zadane si naloge v proizvodnji premoga, jekla in litega železa.

Tudi na področju elektrifikacije so bili doseženi veliki uspehi in bo presežena po petletnem načrtu predvidena proizvodnja električne energije. Predvideva se, da bo v letu 1955 doseženih 166 milijard kilovatnih ur, to je za 82% več kot koncem četrte petletke (1950). V zadnjih štirih letih so začele delovati številne moderne elektrarne. Med njimi so najpomembnejše hidrocentrale pri Cimljanski (164.000 Kw), na Gjumušu (224.000 Kw), na Gornjem Zviru (160 tisoč Kw), na Mingečauru (357.000 Kw) ter prvi obrat centrale na Kami s 126.000 Kw, ki bo imela v celoti kapaciteto 500.000 Kw. V istem obdobju so začele obratovati številne kalorične centrale, največje med njimi v Mironovski in v južnem delu Kuzneckega bazena, vsaka z zmogljivostjo 400.000 Kw, v Slavjansku 200 tisoč Kw ter prvi obrat s 300 tisoč Kw termoelektrarne v Cerepetu, ki bo ob dograditvi dosegla 600.000 Kw kapacitete.

Med najvažnejše stvaritve povojne dobe spada gradnja silovitih hidroelektrarn na Volgi, pri Kujbiševu in Stalingradu, ter na sibirskih rekah. Centrale pri Kujbiševu, Gorkem in Kahovki in nekatere druge bodo začele delno obratovati že letos. Zmogljivost hidroelektrarn, ki so sedaj v gradnji, bo prekašala skoraj za trikrat kapaciteto vseh sovjetskih hidrocentral, ki so obratovale v začetku leta 1954.

Lani je začela obratovati v Sovjetski zvezi prva elektrarna na atomski pogon na svetu s kapaciteto 5.000 Kw. Sedaj pa je v gradnji več atomskih elektrarn z zmogljivostjo 50 tisoč in 100.000 Kw. V tem pogledu je Sovjetska zveza daleko pred ostalimi državami, Veliko Britanijo, Združenimi državami, Kanado, ki bodo v najboljšem primeru zgradile prvo atomsko centralo šele koncem prihodnjega leta ali še kasneje.

Močna mehanična industrija je brez prestanka dobavljala sovjetskemu kmetijstvu potrebna tehnična sredstva. Koncem 1940 so imeli kolhozi, sovhozi in strojno-traktorske postaje skupno 684.000 traktorjev s povprečno močjo 15 HP, danes jih imajo pa 1,400.000. Stevilo žetveno-mlatilnih strojev je v istem razdobju naraslo od 182.000 na 350.000, kamionov od 228.000 na preko 450.000. Brez te silovite opreme si ni mogoče niti misliti pridobivanje novih obdelovalnih področij in visok porast žitaric, industrijskih rastlin in živinorejskih proizvodov.

Silovit razvoj težke industrije in poljedelstva v dobi petega petletnega načrta je omogočil tudi naglo napredovanje lahke in prehrambene industrije. Proizvodnja predmetov široke potrošnje se ne bo povečala samo za 65%, kot je predvideval plan, marveč za 72 odstotkov.

Nagel tempo razvoja industrije v Sovjetski zvezi je najboljši dokaz, da socialistično gospodarstvo po svojem bistvu nadkriljuje ospodarstvo v kapitalističnih deželah. Dočim je bila v Sovjetski zvezi celotna industrijska proizvodnja leta 1954 18-krat večja kot leta 1929, se je v Združenih državah povečala v istem času le 2,1-krat, v Angliji za 72%, v Italiji za 77% in v Franciji komaj 14 odstotkov. V glavnih industrijskih panogah, kot so prizvodnja premoga, jekla, litega železa, električne energije, je Sovjetska zveza na drugem mestu na svetu, takoj za industrijsko najbolj razvito Ameriko, dočim je v mnogih panogah, zlasti v proizvodnji poljedelskih strojev, mehanizacije obratov in marsikaterem drugem pogledu že davno na prvem mestu v svetu.

Vodomet, imenovan «Prijateljstvo narodov» na stalni kmetijski razstavi v Moskvi.

Tudi romunska mladina, ki je zaživela srečno življenje v novi domovini in ki so ji še živo v spominu nepozabni dnevi festivala v Bukarešti je letos poslala na varšavski mladinski festival svoje najboljše predstavnike. Na sliki dva člana baletne skupine v slikovitih narodnih nošah.

Socialistični svet

SIRJENJE OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ V LR KITAJSKI

V petih letih ljudske oblasti se je površina obdelovalnih namakanih zemljišč na Kitajskem povečala za preko 61 milijard mu (1 mu = 0,06 hektarov). Letos bodo namakali nadaljnjih 14 milijonov mu v vseh pokrajinah dežele. To veliko delo se že izvršuje. V Cečuanu, Kuantungu, Junanu in drugih pokrajinah so že začeli delovati številni novi sistemi namakanja, mehanizirane postaje za črpanje in druge naprave.

V Kvantungu je zadnje dni maja začela delovati velika postaja za črpanje z dvojnim sistemom kanalov za dotok in odtok vode. Na izgradnji te ogromne hidrotehnične naprave je delalo 175.000 oseb. Ta sistem črpalk ščiti preko 35.000 mu polja pred poplavami v oblasti Kaoming, tako da je sedaj mogoče pridobiti dva pridelka letno ter izkoristiti mnogo zemlje, ki je bila doslej pusta in neobdelana.

USPEHI SOLSTVA V. D. R. NEMCIJI

Na področju javne prosvete so se v Demokratični republiki Nemčiji uresničile velike spremembe. Šola je postala resnično demokratična in vseljudska; v njej se otroci vzgajajo v duhu demokracije in človečnosti in ne v duhu rasizma, šovinizma in militarizma. Šola oblikuje bodoče domoljube in borce za mir, ljudi, ki so prijateljsko razpoloženi do vseh narodov in posebno do ZSSR in ljudskih demokracij.

V srednjih šolah je 50 odst. učencev otrok delavcev in kmetov, v višjih šolah predstavljajo otroci delavcev in kmetov 60 odst. vseh dijakov. (V Zahodni Nemčiji je po uradnih podatkih razmerje od 2 do 4 odst). Danes prejema v višjih šolah 90 odst. dijakov državno štipendijo. Višje šole postajajo vedno bolj središča za znanstvena raziskavanja. Od proglasitve Nemške demokratične republike je vlada nakazala 500 milijonov mark za znanstvena raziskavanja po večini na univerzah in višjih šolah.

BORBA PROTI KOBILICAM NA KITAJSKEM

S pomočjo sovjetskih specialistov so uspešno uničili kobilice na površini preko 500.000 hektarov v pokrajinah Urumki, Hami in Cugučan. Dva meseca so letala sipala strup proti jatom kobilic, ki so ogrožale polja in travnike; tako so bile rešene velike površine orne zemlje in pašnikov. Na prošnjo kitajske ljudske vlade pošilja sovjetska vlada že tri leta na Kitajsko letala in sredstva, ki so potrebna za uničevanje kobilic. Zato je tudi borba vedno zelo uspešna.

RAZVOJ SOVJETSKIH ŽELEZNIC

Železniška služba v Sovjetski zvezi se vedno bolj razvija. Posebna pozornost je posvečena prevozom težke industrije. V prvih štirih letih pete petletke se je količina prevoženega petroleja in njegovih izdelkov povišala za 66 odst., koksa za 45 odst., železnih kovin za 40 odst, cementa za 56 odst. Železnice so presegle načrt prevoza blaga za prvo šestmesečje tekočega leta.

Z druge strani se železniške proge modernizirajo in izpopolnjujejo. 640 km dolga proga, ki veže Omsk z Novosibirskom je bila elektrificirana. Sedaj elektrificirajo progo Omsk-Sil-Kul. V kratkem bodo na progi Makušino - Novosibirsk, ki je dolga preko tisoc km, vozile električne ali Diesel lokomotive. Slednje se z uspehom uporabljajo ne samo na sibirskih progah, marveč tudi v Uralih, v Povolžju, v Srednji Aziji, na Kavkazu in drugje.

OBNOVLJENA NAJVECJA TOVARNA PAPIRJA V LR KOREJI

Največja tovarna papirja LR Koreje, ki se nahaja v mestu Kilku je bila nedavno povsem popravljena in spravljena v pogon. Proizvodna moč tovarne papirja bo za 30 odst. večja kot pred vojno.

Slava padlim borcem!

RUMICH FRANCISKA rojena v Lokvi 29. 3. 1883 mučena, si je v ... življenje v zaporu 8. 12. ...

RUMICH DIONIZIJ rojen v Trstu 5. 12. 1885, ... v Dachauu neznano kdaj

KOSMAC STANKO rojen v Borštu 6. 7. 1911, ... del v bitkah pri Beogradu 1. 1945.

KOCJANČIČ SOLZA rojena v Krogljah 10. 8. 1... umrla v Rawensbrücku 21. ... 1945.

LOREDAN GUIDO rojen v Miljah, 13. 7. 1919, umrl v Dachauu, 25. 11. 1945.

BARUT KAREL rojen v Trstu, 3. 3. 1915, padel na Ostrožnem brdu 16. 4. 1944.

SENATOR MARIO BERLINGUER O VTISIH Z OBISKA V L. R. ROMUNIJI

Skrb za zaščito življenja ter za dvig blaginje človeka

Uresničevanje načela, da je človek najdragocenejši zaklad napredne družbe

Ena najznačilnejših strani romunskega življenja, ki me je najbolj ganila v teku mojega nedavnega bivanja v Romuniji, je nedvomno vprašanje zaščite človeškega dela.

Leninov nauk je postal tudi v Romuniji navdihovalec tega velikanskega socialnega dela. Učitelj socializma je vedno trdil, da mora biti najdragocenejši zaklad napredne družbe človek: vso skrb je treba posvečati zaščiti življenja, zdravja, blaginje človeka; zahtevati je treba od strojev največjo donosnost, zajamčiti človeku minimalno delo.

Zaščita se začenja že v mladosti, še več, že odkar se pojavi upanje na novo življenje, to je od zaščite materinstva. Zaščita matere je zato postala tudi v Ljudski republiki Romuniji ena živih zahtev države. Materam nudijo poseben postopek v dobi, ko negujejo novorojenčka. Na primer: v starem režimu so matere delavke mogle dojiti le 80 dni, danes lahko dojijo devet mesecev, proste vsake obveze dela.

Pozneje se otroci vzgajajo v jaslih okrajev, tovarn in podjetij in teh je sedaj na tisoče. Zaščita zdravja se nadaljuje v šolah, ki imajo številne skrbno opremljene zdravniške ambulatorije in postane posebno skrbna, čim se romunski državljan posveti delu v tovarni, uradu ali kmečkem podjetju.

V Ljudski republiki Romuniji mora delo postati vedno bolj zdravo in vedno manj težavno. Slavni fiziologi, kemiki, higieniki, specializirani inženirji proučujejo, kako odstraniti vse razloge, ki bi mogli motiti zdravo dejavnost državljanov katerega koli poklica. V industriji se, na pr. proučujejo načini za odpravo motenj, ki izhajajo iz izžarevanja topline, iz trušča, nezadostne razsvetljave, neprimernega zračenja, škodljivih izparivanj, iz napora samega ali iz nevarnosti nezgod pri delu. V primeri s predvojno dobo se je število nezgod na delu znižalo za približno 70 odst, dočim so poklicne bolezni skoro popolnoma izginile. Za pohabljene so bile ustanovljene posebne zdravstvene šole, kjer postavijo skoraj vse invalide v stanje, da se lahko ponovno posvetijo kakšnemu delu, po potrebi s pomočjo izpopolnjenih ortopedskih aparatov. S tem v zvezi beležijo veliko število tudi težkih invalidov, ki so se mogli po prevzgoji uvrstiti v proizvodnjo in doseči pri delu prave rekorde ter si zaslužiti zaželene nagrade. Pokojnine za invalide dosegajo 100 odst. prejšnjih prejemkov.

K vsemu temu je treba za romunske delovne ljudi prišteti pravico do brezplačnih počitnic, vsakovrstna razvedrila, letovišča, domove oddiha, napredek v kulturi, široko športno delovanje za mladino itd. Samo Delavska zveza je poslala leta 1948 na letovišče 90.000 mezdnih delavcev, leta 1949 okrog 200.000, danes pa lahko računamo, da se je njihovo število skoraj potrojilo.

Drugi faktor zdravja in blaginje je izboljšanje življenjske ravni ter desetine tisočev stanovanj, ki so nadomestila nezdrave bajte in grozne barake iz dobe, ko sta v deželi gospodovala monarhija in kapitalizem. Od lanskega leta je bilo nakazanih milijarde lejev za posojilo onim državljanom, ki si želijo zgraditi lastni dom.

Pri pojavu bolezni, ki bi motile zdravje delovnih ljudi, nastopi za vse popolnoma brezplačna zdravniška pomoč s svojimi dispanzerji (ki jih je danes, v primeri z letom 1944, štirikrat več), ambulatoriji, okrevališči in vedno številnejšimi bolnišnicami. Toda osnovno načelo je profilaksa. Ko so bili ugotovljeni vzroki bolezni, posebno poklicnih, se mora medicina spremeniti v higieno.

Preostaja nam še, da povemo kaj o starcih, predvsem v zvezi z veliko reformo socialnega skrbstva in pomoči, ki se je začela izvajati s 1. januarjem 1949. Prej je bila ta služba prepuščena zelo dragim in odvišnim birokratskim organom; leta 1949 je prešla v upravo sindikatov, ki sedaj razpolagajo s širokimi sredstvi in uresničujejo obenem velik prihranek.

Ce pogledamo nekoliko v dobo izkoriščanja lakomnega in skopuškega kapitalizma in jo primerjamo s sedanjimi socialnimi uresničitvami, nam bo mogoče iz primerjave dobiti nekatere zelo značilne podatke: prej je samo 5 odst. delavcev uživalo pokojnino, danes je pokojnina zajamčena vsem brez izjeme; prej je bila povprečna višina pokojnine 10 odst. mezde aktivnih delavcev, danes prihaja tudi do 100 odst., prej je imel delavec pravico do pokojnine od dovršenega 65. leta, danes pa od 50. leta. Pri tem so pa še druge, nič manj važne podrobnosti. Danes se pokojnina dostavlja upokojencem na dom; v dobi pred drugo svetovno vojno pa so morali redki upokojenci pešačiti desetine kilometrov, da bi prejeli bedno podporo za svojo starost. Ta napor je bil zanje tako težak in neznosen, da so se mnogi raje odrekli še oni neznatni vsotici.

Te nove stvarnosti ne morejo prezreti niti oni, ki — čeprav sledijo različnim ideologijam — hočejo pošteno in objektivno presojati življenjske pogoje v Ljudski republiki Romuniji in pomembne uspehe dosežene na področju socialnega skrbstva zahvaljujoč se pravičnim zakonom, ki jih je izdala ljudska vlada.

Pri vsem tem je mogoče priti do določenega zaključka: država, ki tako vneto skrbi za zaščito življenja in zdravja svojih državljanov, mora očividno čutiti globoko sovražnost do najstrahotnejšega pojava, ki bi mogel zadeti njene državljane, in to je vojna. Zato se tudi iz teh ugotovitev prihaja do prepričanja, da je v Ljudski republiki Romuniji volja po miru enotna, čvrsta in odločna.

Sen. Mario Berlinguer

Ob vedno boljšem življenju, brez skrbi za bodočnost, se v delovnem človeku budi želja po znanju in izobrazbi. Zato se tudi v LR Romuniji vedno bolj razvija kultura med delovnimi ljudmi. Na sliki vidimo poslopje novega krožka tovarne «Cimentul Pacii», ki nudi nameščencem tovarne vse možnosti kulturnega izživljanja.

Spremembe v Lužiškem kraju

Lužiški Slovani imajo sedaj 85 osnovih šol s 400 učitelji - 150 akademikov na raznih visokih šolah - Splošen napredek na kulturnem in gospodarskem področju

Odkar so Lužičani skupaj z vsemi delovnimi ljudmi Nemške Demokratične Republike začeli graditi novo življenje, je v Lužiškem kraju prišlo do velikih sprememb.

«Kot žerjavi z zlomljenimi perotmi smo živeli», pravijo prebivalci jugo-vzhodne Saksonske-Lužičani o svoji preteklosti.

Lužičani so najhen slovanski narod, ki sedaj šteje okrog 150 tisoč ljudi. Narodič je dolga stoletja trdovratno branil svojo narodno kulturo in jezik ter se boril, «da bi lužiški jezik imel med Lužičani enako pravico, kot jo ima nemški med Nemci», kakor je bilo rečeno v peticiji, katero je leta 1948 5 tisoč Lužičanov naslovilo na seksonsko vlado. Skupaj z Lužičani pa so se za njihovo narodno kulturo zavzemali tudi najboljši predstavniki nemškega ljudstva.

Ustava Nemške Demokratične Republike je Lužičanom prvič v zgodovini zajamčila popolnoma svoboden politični, gospodarski in kulturni razvoj.

Dandanes mnogo Lužičanov dela v gerliških, kotbuških in zenftenberških podjetjih ter knapenrodskih rudnikih. Marsikateri so postali naprednjaki dela ter dobili naslove zaslužnih rudarjev. Brigada Kurta Krenca z baucenške opekarne, vsako leto nadkriljuje proizvodni načrt.

Tudi lužiški kmetje, ki so bili cela stoletja tlačeni, so spoznali radost svobodnega dela. Poljedelci iz Nehorniške vasi, v kateri se je rodil lužiški narodni umetnik Martin Novak, so se združili v poljedelski zadrugi, katero v Baucenškem okraju štejejo za najbolj napredno. Kmetje iz vasi Nefdorf, kjer je od 600 vaščanov približno tretjina prebivalstva lužiškega rodu, so prav tako osnovali poljedelsko zadrugo; v Vorcinski vasi pa so zadrugo osnovali 1952 leta.

Ljudska vlada zelo skrbi za slovansko prebivalstvo republike.

Lužiški otroci se uče v materinščini. V Lužiškem kraju je sedaj 85 šol, v katerih poučuje več kot 400 učiteljev. Okrog 150 lužiških mladeničev in mladenk študira v visokih šolah. Na univerzi «Karl Marks» v Leipzigu je bila ustanovljena stolica lužiškega jezika, v Nemški akademiji znanosti pa inštitut za proučevanje lužiške folklore. Lani je Lužičan Helmut Kajl branil dizertacijo o tematiki «Ostvaritev narodne enakopravnosti lužiškega prebivalstva v sodiščih Nemške demokratične republike». Helmut Kajl je postal sodnik v Hojerswerdeju.

V središču Lužiškega kraja — mestu Baucenu (Lužičani ga imenujejo Budišin) deluje lužiško narodno gledališče. Lužiški pevski in plesni ansambl, ki ga vodi narodni nagrajenec Jurij Vinar, spada med najboljše umetniške kolektive Nemške demokratične republike. V Baucenu posluje tudi osrednja lužiška knjižnica. V tem mestu je tudi lužiška založba «Nova doba». Tam izhajajo časopis «Nova doba» ter revije «Zastava miru», «Plamen» in «Lužiška šola».

Lužice imajo sedaj že lastne umetnike, slikarje in pisatelje. Mladi lužiški pisatelj Jurij Brezan in zastopnik starejšega rodu, ljudski umetnik Martin Novak, sta dobila narodni nagradi. Jurij Brezan je napisal knjigo «Na meji raste žito», in druge spise, v katerih opisuje življenje lužiškega kraja. Martin Novak, ki se udejstvuje tudi kot slikar, je prevedel okrog 30 ruskih klasičnih in čeških literarnih del.

Lužičani in Nemci postajajo vse večji prijatelji in se vse bolj aktivno borijo za mir ter za enotno demokratično Nemčijo. Pri tem igra dokajšno vlogo masovna lužiška antifašistična organizacija «Domovina».

Letos je bila v Baucenu prirejena tretja konferenca «Domovine». Ob tej priliki so bile po vsem mestu razobešene zastave, kar je še posebno poudarjalo slavnost tega dogodka.

Konference se je udeležilo 960 delegatov in nešteto gostov. Poslanec ljudske zbornice in predsednik «Domovine» Kurt Krenc, je v svojem referatu opisal pridobitve, katere so Lužičani dosegli pri kulturnem razvoju ter delovni elan slovanskega prebivalstva republike. Kar se nalog «Domovine» tiče, je dejal, da ta organizacija krepi prijateljstvo z nemškim delovnim ljudstvom ter da se bori za ohranitev miru in proti ponovni oboroženi Zahodne Nemčije.

Centralni komite Nemške enotne socialistične partije je tretji konferenci «Domovine» poslal pozdrav.

Prisotni so najprisrčnejše pozdravili člana političnega biroja NESP, profesorja Freda Elsnerja.

«Nemcem in Lužičanom, je dejal F. Elsner, je mnogo ležeče na skupni borbi za obvarovanje miru. Enako so zainteresirani tudi za okrepitev naše delavsko-kmečke države, ki je istotako domovina Lužičanov, kot tudi nemškega delovnega ljudstva».

Delegati konference so poslali pozdrav predsedniku NDR Vilhelmu Piku.

Konferenca je soglasno sprejela resolucijo, v kateri poudarja, da lužiško prebivalstvo ne bo nikomur dovolilo, da bi mu odvzel pridobitve, katere si je priborilo v razmerah demokratičnega reda in da bo prispevalo svoj delež borbi za enotnost dežele.

A. MIRONENKO

Pisani svet

TUDI ONEMOGLE STARCE ZAPIRAJO

Zaradi političnih idej, ki niso popularne v ZDA, je bil obsojen na dve leti zapora 73 in pol letni Jakob Mindel. Kljub visoki starosti in zdravniškemu spričevalu iz katerega je bilo razvidno, da je starček resno bolan in mu je nujno potrebna hišna nega, so ga ameriške oblasti poslale v zapor.

Njegova žena Rebeka se je obrnila na vse dobromisleče ljudi, da ji pomagajo rešiti moža iz zapora, kjer mu preti gotova smrt.

8.000 RODOV MRAVELJ

Dr. William Mann, ravnatelj zoološkega vrta v Washingtonu je nedavno daroval državi edinstveno kolekcijo preko 117.000 vrst mravelj. Na vsem svetu je okrog osem tisoč vrst rodov, katerih primerke je zelo težko zbrati v eno samo zbirko. Največje odkritje dr. Manna je mravlja, katere način življenja je enak načinu mravlje, ki je živela pred tristo milijoni let.

DEŽELA KRAV

Nova Zelandija je dežela, v kateri je več krav kot prebivalcev; na vsakih tisoč prebivalcev je 1.233 krav. S tem je Nova Zelandija presegla Dansko, ki je po vsem svetu znana zaradi velikih količin mlečnih proizvodov, ki jih izvaža; kajti na Danskem pride na tisoč duš le 444 krav.

VESTI IZ JUGOSLAVIJE

SOLSTVO NA GORIŠKEM

Problem šolstva na Goriškem je precej pereč. Sole so stare in marsikatera že davno več ne ustrega sodobnim potrebam. Nekaj šol pa so začeli tudi na Goriškem graditi. Tako bo zgrajena šola v Spodnjem Lokavcu. Tudi v Ajdovščini so dogradili novo poslopje za osnovno šolo, vendar se je zaradi pomanjkanja sredstev delo ustavilo in goli zidovi čakajo nadaljnje obdelave.

V Kanalu pa je drugače. Tu niti osnovna šola niti gimnazija nimata svoje stavbe in sta primorani gostovati v skupnih prostorih.

Tudi v Novi Gorici gostujeta gimnazija in osnovna šola v neprimernih prostorih. Za tako središče kakršno je Nova Gorica, bi bila zgraditev moderne velike gimnazije zelo nujna. Dobre volje je dovolj ni pa sredstev niti za načrte. Solsko vprašanje je pereče tudi v Podkraju v Gozdu nad Colom, Crnem vrhu ter Dobrovem v Brdih.

Drugo pereče vprašanje je tudi pomanjkanje strokovnega kadra, predvsem v gimanzijah. Potrebovali bi okrog 60 profesorjev in predmetnih učiteljev. Tako učijo sedaj na gimnazijah osnovnošolski učitelji, ki b ilahko šli na osnovne šole, kjer bi se stanje izboljšalo. Tudi osnovnošolskih moči ni dovolj, saj potrebujejo v goriškem okraju vsaj dvajset osnovnošolskih učiteljev.

Z učili so šole na Goriškem slabo opremljene. Na gimnazijah so učni kabineti zelo pomanjkljivi, ponekod pa jih sploh ni.

NOVE VELIKE OBCINE PRICENJAJO DELOVATI

Kot je znano je bila pred kratkim tudi na Primorskem izvedena upravna reorganizacija. Vsa Primorska je sedaj razdeljena v dva okraja: Nova Gorica in Koper. Sedeži dosedanjih okrajev so postali navadne občine. Pod koprski okraj spada poleg Slovenske Istre, Brkinov, Pivke tudi Sežanski Kras; pod Gorico pa Vipavska in Soška dolina, Idrija in Komenski Kras.

Pretekli teden se je sestal novi postojnski občinski odbor. K tej občini so priključili tudi podnanoško občino, ki je imela svoj sedež v Hruševju. Nova občina šteje 10.657 prebivalcev in se razprostira na površini 25.107 ha. Površina gozdov pa meri 12.000 ha. Med najvažnejše gospodarske panoge občine spada gozdarstvo, za tem pride kmetijstvo, sledi pa gostinstvo. Zal slednje ni dobro urejeno. V območju nove občine je 11 šol, med katerimi je tudi popolna gimnazija.

Sežana bo zaradi spremembe precej izgubila. Vendar pa je postala središče velike občine, saj so k njej priključili tudi Dutovlje, Tomaj in Stanjel. Vsega skupaj ima 71 naselij z 9637 prebivalci. Površina občine meri 21.304 ha. Večina prebivalstva se bavi s kmetijstvom, saj je v občini skupno 1517 posestev, od katerih je le eno državno. Prebivalstvo je razdeljeno tako-le: 4372 kmetov, 2752 delavcev, 596 obrtnikov, 1917 brez opredeljenega poklica.

Tudi v Sežani je pričela delovati nova občinska uprava.

Nova občina Koper pa zajema velik del Slovenske Istre H Kopru so priključili tudi Dekane, Crni kal, Smarje in Marezige. Imela bo skupno okrog 30.000 prebivalcev.

GOSPODARSKE TEZAVE

Gospodarska zaostalost nas še tare. Socialna preobrazba, ki jo je povzročila revolucija ugodno vpliva na razvoj proizvajalnih sil, toda istočasno povzroča neverjetno velik porast človeških potreb. To je eden izmed vzrokov neravnovesja med potrebami in materialnimi možnostmi v našem gospodarstvu. To neravnovesje pa še povečuje razširjena reprodukcija, ki terja dobršen del materialnih dobrin za izdelavo proizvajalnih sredstev, brez česar ni bodočega povečanja proizvodnih sposobnosti. Omenjene zadeve namreč niso izvor, ampak posledica objektivno obstoječega gospodarskega stanja: to je neravnovesja med materialnimi potrebami in možnostmi. Tako poroča «Delavska enotnost» z dne 12. 8. 1955.

SPORAZUM Z MADŽARSKO O VODNOGOSPODARSKIH VPRASANJIH

Končana so pogajanja med delegacijami jugoslovanske in madžarske vlade o vodnogospodarskih problemih na obmejnih hidrosistemih in na rekah Dravi, Donavi in Tisi. Delegaciji sta prešli na tehnično pripravljanje instrumentov. Predstavniki Jugoslavije in Madžarske so se pogajali v Beogradu od 21. julija.

ZA VSAKOGAR NEKAJ...

LEP RAZGLED

GOSPOD Trebušnik dolgo stoji na balkonu. Žena ga v sobi zaman čaka in končno pride tudi ona na balkon.

«Pogle!», ji pravi gospod Trebušnik, «koliko zvezd je nocoj na nebu».

«Da, da», odgovori pikro žena, «bom že poskrbela, da ona frkija tam spodaj zagrne zvečer zavese».

* * *

SLAB SPOMIN

TETA Zofija gre z malo nečakinjo na sprehod. Po poti srečata župnika, ki ju vljudno pozdravi.

«Kdo pa je ta gospod?» vpraša mala Marica.

«Pa kaj ga ne poznaš?» se začudi teta. «Saj te je vendar krstil!»

* * *

POZNAVALEC ZIVALI

«Svica je še boli amerikanska kot pa ZDA», ugotovi mladi turist, ko se iz svojega potovanja po Svici vrne v New York.

«Zakaj pa», ga vprašajo prijatelji.

«Tam celo krave žvečijo našo gumo».

* * *

NI MU DOBRO

ZUNAJ je krasen pomladanski dan in malemu Janezku ni nič kaj prijetno v zaprti šolski sobi; zato se neprestano ozira proti oknu, odkoder se sliši veselo žvrgolenje ptičic. Učiteljica to opazi in mu pravi:

«Kaj pa ti je, Janezek? Zakaj ne paziš?»

«Ne počutim se dobro, gospa učiteljica», odgovori šolaršek.

«Kje ti pa ni dobro, v želodcu?»

«Ne v želodcu, ne, tu v šoli».

* * *

IZVIRNI ROMAN

K založniku pride mladenič, ki se mu že po zunanjosti pozna, da je poln samega sebe.

«No kako vam je všeč moj kriminalni roman?» vpraša založnika.

«Ni slab», odgovori založnik. «Pač želo dober! Posebno tatovi so sijajno karakterizirani. Celo kar govorijo je ukradeno!»

* * *

RDECICA

V oddelek za dopisovanje z bralci nekega časopisa je prišlo nekega dne naslednje pismo: «Zakaj s takšno lahkoto zardim? Tudi če sem sama in na kaj mislim, postanem naenkrat vsa rdeča v obraz. Kaj naj napravim?»

Drugi dan je bil objavljen odgovor: «Mislite na kaj drugega».

* * *

VOJAK ALI GAGSTER?

Pri strelskih vajah opazi ameriški poveljnik, da neki vojak pri vsakem strelu točno zadene v tarčo. «Čudovito, kako ta vojak streljа», pravi bližnjemu podčastniku.

«To pa res ni nič čudnega», se glasi odgovor. «Saj to je vendar njegov poklic. Ali niste opazili, kako po vsakem strelu skrbno izbriše odtise prstov iz puške?»

UMRL JE VELIKI NEMŠKI PISATELJ

Thomas Mann

Prejšnji petek je v Zürichu zatisnil oči slavni nemški pisatelj Thomas Mann. Ta vest se je bliskovito razširila iz bolnišnice, kjer se je veliki pisatelj zdravil za trombozo, po švicarskem mestu in odtod po vsem svetu. Thomas Mann je bil smatran za enega največih sodobnih pisateljev na svetu.

Čeprav meščanskega porekla — izhajal je iz premožne trgovske družine hanzeatskega mesta Lübeck — je vendar kmalu sprevidel neizogiben zaton kapitalističnega družbenega reda in nujnost nastanka socializma. Sam sicer ni bil nikdar socialist, marveč je ostal vedno meščan, čeprav demokratičen in napreden, pač pa je bil vedno dosleden in neizprosen nasprotnik fašizma in nacizma, proti katerima je mnogokrat, posebno še med zadnjo vojno, nastopil s svojo mehtno besedo. Kako zelo je sovražil nacizem, je razvidno najbolje iz dejstva, da je leta 1933, ko je prišel v Nemčiji na oblast Hitler, zapustil svojo domovino ter se zatekel v sosednjo Švico. A tudi nacisti so ga sovražili, predvsem pa so se bali njegovih svobodoljubnih idej; zato so zaplenili in zažgali vsa njegova dela, njemu pa so odvzeli nemško državljanstvo.

Njegovo življenje je, če izvzamemo emigracijo — poteklo brez posebnih pretresov in izrednih dogodkov. Vseskozi je živel udobno meščansko življenje, brez skrbi za svoj obstoj in brez drugih izrednih pripetljajev, ki običajno spremljajo velike umetnike. To pomanjkanje lastne izkušnje pa je pri svojem stvariteljskem delu nadoknadil z globino svojega duha, ki se odraža pri vseh njegovih delih v globoko občutenem humanizmu — temeljitem poznavanju in razumevanju tegob sočloveka.

Rodil se je 6. junija 1875 v starem nemškem pristaniškem mestu Lübeck iz stare družine trgovske aristokracije, ki pa je ob koncu prejšnjega stoletja že začela pod pritiskom nastajajočih trustov polagoma propadati. Mati je bila Brazilka nemškega rodu, oče pa potomec trdne trgovske rodbine. Po očetovi smrti je bil nekaj časa uradnik v neki zavarovalnici, kmalu pa ga je njegovo pisateljsko nagnjenje privedlo v uredništvo znanega satiričnega časopisa «Simplicissimus», ki je izhajal v Münchenu. Toda tudi ta posel ga ni zadovoljil in tako se je kmalu posvetil izključno le pisateljevanju.

V mlačih letih je bil precej starokopitnih političnih in socialnih nazorov, toda z leti je vedno bolj dozorevalo njegovo gledanje na družbo in socialne odnose. Odločilen zanj je bil prihod nacizma na oblast leta 1933; ker ni prenašal nasilja in duhovne podivjanosti novega režima, se je iz Nemčije umaknil v Švico, kasneje pa se je naselil v Združenih državah, kjer je dobil tudi državljanstvo. Ves čas politične emigracije se je odločno boril proti nacizmu, proti kateremu je — zlasti med vojno — naslovil nemškemu narodu več poslanic, napisal mnogo člankov ter često govoril po radiu, svareč svoj narod pred pogubnostjo blaznega Hitlerjevega pohlepa po tujih zemljah.

Po vojni pa je tudi v Ameriki začela dobivati skrajna reakcija vedno večjo moč. Fašistične tendence makartizma so se uprle Mannovemu svobodoljubju, tako da se je za vedno poslovil od dežele, kjer so začeli preganjati svobodo misli in besede, ter se za stalno naselil v Švici. Sedaj je pokopan v bližini züriškega jezera.

Izmed njegove velike literarne zapuščine je med najznamenitejšimi roman «Buddenbrookovi» iz leta 1901, s katerim si je pridobil svetovno slavo in leta 1929 Nobelovo nagrado. V njem opisuje gospodarski in moralni propad nemškega meščanstva v Lübecku. Dve leti nato je izšel «Tristan», 1904 pa slovita novela «Tonio Kroeger». Naslednje leto je izšlo odrsko delo «Fiorenza», leta 1919 pa novela «Smrt v Benetkah», ki velja za jezikovno najbolj dovršeno delo vse nemške literature. V času pred prvo vojno se je posvetil največ eseju in kritiki, po njej pa se je zopet vrnil k romanu in je leta 1924 dosegel z «Začarano goro» velikanski uspeh po vsem svetu. Zadnje veliko delo je njegov roman «Doktor Faustus», v katerem prikazuje tragedijo meščanske kulture ter razpad Tretjega rajha.

S svojimi nesmrtnimi deli je Thomas Mann ne samo rešil po nacističnih hordah pogažene tradicije duhovnega ustvarjanja, marveč se je uvrstil med vrhove svetovne kulture, katero je bistveno obogatil.

Veliki nemški pisatelj Thomas Mann

Sovjetsko-francosko kulturno sodelovanje

Listi sporočajo, da bo v oktobru v Moskvi «Teden francoskega filma» na katerem bodo sovjetskim gledalcem prikazali najpomembnejša dela francoske kinematografije. V novembru pa bo v Parizu «Teden sovjetske kinematografije».

Z MEDNARODNE ATOMSKE KONFERENCE V ŽENEVI

Sedanji viri atomske sile zadostni svetu za stoletja

Premoga, nafte in zemskih plinov bo zmanjkalo prej kot v 100 letih - Že v 20 letih bo mogoče pridobivati jedrsko energijo tudi iz vodika, ki ga je v morjih na pretek

Prejšnji teden se je v Ženevi začela mednarodna konferenca za miroljubno uporabo atomske energije. Vsakomur je jasno, da predstavlja ta sestanek največjih strokovnjakov jedrske energije dogodek izredne važnosti. Saj si v Ženevi izmenjujejo med seboj odkritja in dognanja, ki so do nedavna veljala za najljubosumneje čuvane tajnosti.

Kaj se je torej zgodilo v tem zadnjem času, da so vlade spremenile svoje dosedanje stališče v tem pogledu? Z iznajdbo atomske in kasneje vodikove bombe je postalo jasno, da v morebitni vojni, ne bi bilo ne zmagovalcev ne premagancev, marveč da bi bil ves svet porušen, večina ljudi pobitih, dočim bi bili ozračje, zemlja in voda za dolga desetletja zastrupljena od radioaktivnega izžarevanja, da bi bilo življenje človeka skoroda onemogočeno. Na te usodne posledice so opozorili največji svetovni učenjaki, med njimi tudi nedavno preminuli genij Albert Einstein, teoretični iznajditelj atomske sile. Dočim je Sovjetska zveza že od vsega začetka zagovarjala stališče, da je treba prenehati z izdelovanjem atomskih orožij, uničiti vse obstoječe zaloge ter začeti s plodno mednarodno izmenjavo izkušenj o mirnodobski uporabi nuklearne sile, so pod pritiskom svetovnega javnega mnenja končno morale popustiti tudi zahodne države, zlasti ZDA, ko so spravidele, da atomske tajne, vštevši vodikovo bombo, niso več njihov monopol, s katerim so hotele vsiliti svojo voljo vsemu ostalemu svetu. Na podlagi teh spoznanj je prišlo najprej do sestanka načelnikov vlad štirih velesil, dva tedna kasneje pa do mednarodne konference za miroljubno uporabo atomske sile.

Da bi naše bralce natančneje seznanili z najvažnejšimi argumenti te konference, bomo izkušali v nekaj člankih podati v poljudni obliki izvajanja raznih učenjakov.

* * *

Sloviti indijski učenjak Homi Bhabha je prikazal v svojem zanimivem govoru zgodovinski razvoj človeštva v zvezi z uporabo energije. Prvotni človek je uporabljal izključno le moč svojih mišic za vsa dela, potrebna za njegovo preživljanje in ohranitev. Sčasoma si je ukrotil živali: psa kot pomočnika na lovu in kot čuvaja čred, konja in govedo za težka dela pri obdelovanju polja. Že pred tem pa je začel uporabljati prvi vir naravne energije, ogenj. Iznajdba odnosno ukrotitev ognja predstavlja prvo važno prelomnico v civilizaciji človeškega rodu; saj je s pomočjo ognja začel drugače živeti: hrano si je začel kuhati, pričel je taliti kovine in izdelovati orodja, s čemer se je zelo dvignilo poljedelstvo, nastale so razne obrti itd.

Toda viri energije so bili dotlej zelo omejeni; za ogenj so uporabljali večinoma le les. Zgodaj je človek začel izkoriščati tudi silo vode in vetra, največ za pogon mlinov in kasneje žag ter nekaterih drugih obratov. Do nove revolucije v energetiki pride v 19. stoletju, ko človek odkrije odn. začne smotrno izkoriščati nova pogonska sredstva, premog, petrolej, zemeljske pline ter izumi nove stroje: parni stroj, bencinski motor, elektromotor in dr. V 18 stoletjih naše dobe je človeštvo potrošilo manj energije kot pa v zadnjem stoletju od 1850 do 1950; dočim je od Kristusovega rojstva do 1850 potrošilo 9 «Q» energije, za katero količino bi bilo potrebnih 297 milijard ton premoga, pa smo od 1850 do 1950 leta porabili kar 10 «Q» energije, za kar bi bilo potrebnih 330 milijard ton premoga.

S to naglo porabo dosedanjih klasičnih virov energije, ki bo spričo naglo se množečega človeštva in vedno naraščajočih potreb zelo hitro naraščala, bomo v nekaj desetletjih porabili vse svetovne zaloge premoga, petroleja, bituminoznih škriljavcev in zemskih plinov, ki jih ceni na manj kot 100 «Q» (to je za okrog 3300 milijard ton premoga) in danes krijejo ogromno večino vseh energetskih virov. Britanska znanstvenika Robinson in Daniel sta sicer manj črnogleda ter računata, da znašajo svetovne zaloge premoga še okrog 6000 milijard ton, zemskega plina in nafte pa na količino, odgovarjajočo 2000 milijardam ton premoga; vendar bodo tudi te količine izčrpane teoretično do leta 2150, praktično pa še mnogo prej. Takozvani «neizčrpni» viri energije predstavljajo danes zelo majhen odstotek celotnih energetskih virov; tako predstavlja uporaba človeškega dela komaj 1%, živalskega še manj, dočim vodna sila krije okrog 1 ½% celotne potrebne današnje energije. Po mnenju indijskega učenjaka, ki predvideva, da se bo človeštvo od sedanjih 2 ½ milijard pomnožilo do leta 1975 na 3 ½, do leta 2000 pa na pet milijard bitij, pa bodo vse dosegljive količine petroleja, premoga, zemskih plinov in bituminoznih škriljavcev usahnile pred potekom enega stoletja.

Zato je neizbežno dobiti nov vir energije, ki bo ne le nadomestil dosedanja klasična goriva, premog, petrolej in naravne pline, marveč ki bo v mnogo večjih količinah na razpolago dolga stoletja. Spričo te stiske je prišla atomska energija ravno v pravem trenutku, ko pohajajo dosedanji viri. Doslej znana ležišča urana in torija, ki sta v današnjem stanju tehnike edina praktično uporabljiva za proizvodnjo atomske energije, vsebujejo okrog 1700 «Q», to je za 56.100 milijard ton premoga ali nad 17 krat več, kot jo predstavljajo obstoječe zaloge premoga, nafte, zemskih plinov in bituminoznih škriljavcev. Ta količina energije bi za mnogo stoletij zagotovila vsem deželam sveta najvišji industrijski razvoj. To so pa šele prvi viri nove energije; razvoj tehnike bo uranu in toriju kmalu pridružil še druge. Po Bhabhovem mnenju bo že čez 20 let služil kot atomsko gorivo tudi že vodik, katerega imamo v vodi v neomejenih količinah.

— —

"Gorski venec" v ruščini

Sovjetsko državno založništvo v Moskvi bo v kratkem izdalo znano pesnitev Petra Petroviča Njegoša «Gorski venec», ki ga je prevedel sovjetski pesnik Mihajlo Ženkijevič.

To je druga izdaja «Gorskega venca» v ruščini. Prva izdaja je bila objavljena pred par leti, ob priliki stoletnice tiskanja prvega zvezka «Gorskega venca».

Petdeset let borb za zgraditev novega vodovoda za tržaško mesto

Za nov vodovod bodo črpali podzemsko vodo nekje v Furlaniji - Gradnja bo stala 3 milijarde in 400 milijonov lir - 550 litrov vode dnevno na osebo - Velik pomen vodovoda tudi za razvoj kmetijstva in vrtnarstva

Nedavno je tržaški občinski svet sprejel sklep o gradnji novega mestnega vodovoda, za katerega bodo črpali vodo nekje v Furlaniji. Vodovod bo stal skupno 3 milijarde in 400 milijonov lir. Gradili pa ga bodo cela tri leta. Samo po sebi je umevno, da tega zneska ne bo mogla kriti v celoti občina, zato bo morala dati svoj prispevek tudi država.

Nedvomno je nov vodovod velikega pomena za naše mesto in okolico. Sedanji vodovod, ki je zgrajen pred skoro 100 leti ne odgovarja več svojemu namenu, niti ne odgovarja dejanskim potrebam mesta in okolice. Dejstvo pa, da je šel ta dogodek — namreč sklep o gradnji novega vodovoda — mimo brez vsakega večjega zanimanja nekako potrjuje, da se široka javnost v resnici ne zaveda kako velikega pomena je novi vodovod za naše mesto in za okolico.

Načrt za nov vodovod je sad skoraj stoletnega dela, poizkusov, diskusij. Z njim so se ukvarjali strokovnjaki že za časa gradnje nabrežinskega vodovoda, ki je bil dokončan leta 1857, kateri se je kaj kmalu izkazal kot nezadosten za vedno naraščajoče potrebe.

Poleg načrta, ki ga je osvojil občinski svet so obstajali še drugi načrti, o katerih se je tudi precej govorilo in razpravljalo. Eden izmed teh je bil oni, ki se je nanašal na zgraditev orjaške črpalke v znani kraški jami Labadnici pri Trebčah. Nadalje je obstajal načrt, po katerem naj bi zajezili gornji tok Reke in sicer v Vremski dolini ter tako ustvarili umetno jezero, ki bi poleg dobavljanja vode proizvajalo tudi električno energijo. Realizaciji tega načrta se je upirala direkcija takoimenovane Južne železnice. Drugo varjanto v zvezi z zajezitvijo so pred nedavnim izdelali jugoslovanski inženirji. Po tej varjanti naj bi iz doline Padeža zvrtali rov do bližine Crnega kala. V rovih bi bile turbine za ustvarjanje električne energije. Tako bi tudi po tej varjanti dobavljali istočasno vodo in elektriko.

Nadalje je obstajal še drug načrt, po katerem bi izkoristili vodo Timava. Toda za realizacijo tega načrta bi bila morala občina odkupiti del zemljišča, ki je last devinskega grofa Turna. Temu načrtu sta se v letih 1912-1914, ko se je v občinskem svetu razpravljalo o tržaškem vodovodu, odločno postavila po robu tudi tedanja socialistična svetovalca Pittoni in Cerniutz.

Številni avstrijski, italijanski in švicarski strokovnjaki so preučevali načrt, po katerem naj bi izkoristili podzemsko vodo iz Soče. Večina strokovnjakov je prišla do zaključka, da bi bil za načrt, poleg onega, ki se je nanašal na gornji del Reke, najboljši in da bi ga zato lahko osvojili. Ta načrt so v glavnem osvojili pred nedavnim, občinski svet pa ga je potrdil pred par tedni.

Pa seznanimo se natančneje o borbah za novi vodovod.

Že v letih 1830, 1831, 1833, 1836, 1837, 1838 in 1839 je mestna uprava razpravljala o raznih načrtih za zgraditev novega vodovoda. Toda nikoli ni prišla do pravega zaključka. 1842. leta je neki milanski inženir predložil upravi neko poročilo o zadevi vodovoda. V tem poročilu je navedel razne predloge. Navedel je trebensko jamo, Timav, izvire pod Sv. Križem, Reko, Rižano in izvire Glinščice. Priporočal je zlasti slednje.

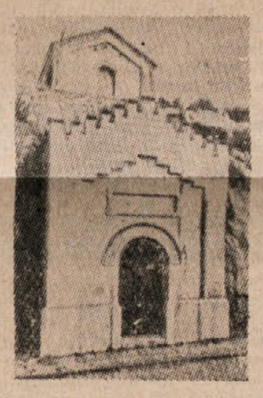

Nekdanji vodni zbiralnik v Nabrežini

Med tem pa je v mestu primanjkovalo zdrave pitne vode. Zato je vlada pozvala mestno upravo, naj imenuje komisijo, ki bi to važno vprašanje temeljito preučila. Toda ta preučevanja so se zavlekla celih 10 let. V tem času so imenovali še tri komisije. Medtem pa so pričeli graditi železnico. In to je bilo odločilno za usodo tržaškega vodovoda. Ustanovila se je posebna družba, ki je sklenila pogodbo, za dobavljanje vode železnici. Vodo je črpala pod Sv. Križem. 1858. leta je črpalko prevzela železniška uprava v svoje roke. Mesto je dobivalo toliko vode, kolikor je je preostalo železnici. 1868 leta je bila velika suša in mesto je ostalo skoro brez vode. Zato je bila imenovana nova komisija. Ta je preučevala načrte celih 9 mesecev in prišla do zaključka, da priporoči Rižano. Toda tudi tokrat je ostalo le pri «zaključkih».

Nekoliko kasneje je bil predložen nov predlog, po katerem naj bi črpali vodo iz gornjega toka Reke. Toda tudi tokrat je ostalo pri načrtih. 1873. leta je mestni svet sklenil, da napelje vodo iz Rižane. Kmalu za tem pa je bil sklep ovržen. Ponovno so pričeli misliti, tokrat «resneje», na vodo iz Reke. Imenovana je bila nova, menda osma komisija.

Potekla so nadaljnja tri leta brez vsakega napredka. 1879. leta je mestni svet imenoval deveto komisijo. Med tem pa leta tečejo.... In res 1888. leta se ponovno prične govoriti o vodi, ki naj bi jo črpali v Labadnici. Dve leti kasneje pa pride v ospredje načrt, po katerem, naj bi tržaškemu mestu dobavljali podzemsko vodo iz Furlanije. Toda tudi tokrat ni prišlo do nobenega zaključka. Toda oko bi hoteli našteti vse nadaljnje predloge in protipredloge bi se pripovedovanje preveč razvleklo.

Tako je nastopilo novo stoletje, ne da bi se mestna uprava zganila, odnosno odločila. Leta 1903 so ponovno pričeli misliti na Reko, kasneje na Labadnico. Zadeva se je ponovno zavlekla za 9 let. Leta 1913 se je začelo «resno» govoriti o vodovodu, ki bi bil napeljan iz umetnega jezera v Reški dolini, a že eno leto kasneje je prevladal predlog po katerem naj bi vodo črpali pri Stivanu. Na predvečer izbruha vojne med Italijo in Avstrijo je občinski svet sprejel slednji načrt. Temu načrtu so odločno nasprotovali takratni socialistični svetovalci. Vojna je za tem preprečila uresničenje sklepa.

Po končani vojni so štivanski načrt ponovno ozvojili. Nadalje je bilo sklenjeno, naj se ojači vodovod v Zavljah in zgradi začasni vodovod pri Medji vasi. Določili so tudi 50 milijonov lir v ta namen. Toda tik pred pričetkom del je posegel vmes vladni komisar. In tako je prišlo do imenovanja še ene komisije za preučevanje... Ta je prišla do sklepa, da bi bilo najbolje, ako bi napeljali vodo iz umetnega jezera v Reški dolini.

Toda kot je znano, bi z zajezitvijo Reke proizvajali tudi električno energijo. To pa ni bilo po volji družbi, ki je imela monopol na električnem področju v treh Benečijah, čigar predsednik je bil grof Volpi. Ta je preprečil, da bi se tržaška občina sama oskrovala tudi z elektriko, ki

(Nadaljevanje na IV. strani)

Republika San Marino

Vladna palača v San Marinu

(Nadaljevanje s 1. strani)

lujejo v San Marinu. Precej koristi nudita državici tudi turizem in filatelija. Prestolnica republike, ki se nahaja na griču Titano, 700 m nad morjem šteje 1850 prebivalcev. Z električno železnico je povezana z obmorskim mestom Rimini, ki pa se nahaja že v Italijanski republiki. Mestece San Marino je kljub temu, da je bilo že večkrat zasedeno po raznih vojskah in da je bilo v teku zadnje vojne zelo bombardirano od Anglo-američanov, ohranilo po večini pravo srednjeveško lice. Se vedno je obzidano in vanj vodi troje vrat. Vsa republika je razdeljena na deset upravnih enot, na čelu vsake stoji po en kapitan. Republiko pa vodita dva regenta, katera izvoli Veliki svet za dobo šestih mesecev.

Za časa fašizma je bila tudi v mali republiki uvedena fašistična diktatura. S pomočjo kooptacije je bila ves čas na oblasti ena sama rodbina. Toda že 5. septembra 1943 so se vršile volitve, ki so obnovile vse stare tradicionalne ustanove. 11. marca 1945 so bile druge volitve. Na njih so zmagali socialisti in komunisti, kateri so dobili dve tretjini mest v Velikem svetu. Nova vlada je izvedla epuracijo v upravi, izvedla agrarno reformo, obnovila na pol porušeno mestece, zgradila precej hiš z ljudskimi stanovanji in poskrbela za zaposlitev vseh brezposelnih. Na novih volitvah, ki so bile 1949. leta se je ta vlada predstavila ponosna na vse, kar je v teku svojega štiriletnega mandata realizirala in seveda ponovno dobila večino glasov. To se je zgodilo kljub temu, da je tedanja Scelbova policija na vse mogoče načine preprečevala delavcem, ki so bili zaposleni v Italiji, da bi se udeležili volitev. Zaradi neuspehov na volitvah, se je klerikalna italijanska vlada maščevala s tem, da je uvedla blokado okrog male državice. Toda zdaj so tudi te ovire že v pozabi, mala, svobodna republika pa napreduje na vseh področjih svojega udejstvovanja.

Postojnska jama in turizem

Postojnska jama je ena izmed najzanimivejših točk, kar jih poseduje slovenska zemlja. Njena slava je znana po vsem svetu. Večina tujcev, ki potujejo po Jugoslaviji, si ogleda to podzemsko naravno lepoto. Leta 1950 je bilo v jami 184.000 obiskovalcev, od katerih je bilo 3500 tujcev. Lani je bilo v jami 158.000 obiskovalcev, od katerih je bilo kar 44.000 inozemcev. V prvem polletju letos pa je obiskalo jamo 74.641 ljudi, od katerih je bilo 18.763 inozemcev.

Kljub temu, da je ta jama tako velikega pomena za turizem v Jugoslaviji, kaže, da se merodajni oblastveni organi kaj malo zmenijo zanjo. Zaradi obilnega prometa po podzemski železnici jama precej trpi na svoji lepoti. V rabi so še vedno motorne lokomotive, ki so jih uvedli že pred 25. leti. Te so zelo slabe, obrabljene. Zaradi tega izločajo precej dima in saj. Zaradi tega kapniki vedno bolj črne.

Tudi biologi se pritožujejo zaradi dima. Znano je, da so pred 125. leti našli v jami prvega jamskega hrošča in druge jamske živali. Zaradi smrdljivih plinov so ta redka živa bitja pobegnila, jama sama pa je v zvezi s tem precej izgubila na svoji veljavi.

In vendar država dobi precejšnje devize prav po zaslugi postojnske jame. Morala bi torej to jamo tudi primerno zaščititi!

ZA NAŠE KMETE

Nekaj o vrtnih ograjah

Že ko izrečemo besedo vrt mislimo na zemljišče, ki je obzidano ali pa ograjeno in kjer gojimo zelenjavo in cvetlice.

Sploh si ne moremo zamisliti vrta brez primerne ograje, ki naj varuje vrtne nasade pred poškodbami, in ki spremeni pravzaprav zemljišče v vrt in ga dvigne do veljave kakor primeren okvir podobo.

Mnogokrat polagamo premalo pažnje vrtni ograji in tudi tu pri nas vidimo mnogo večjih in manjših vrtov, ki nimajo ustrezne ograje. Skoro vedno nam že zanemarjena vrtna ograja daje sliko tudi glede pravilne nege vrta samega.

Ograje naj bodo v skladu z okolico kakor tudi s poslopjem, če je vrt pri hiši. Pri navadni vrtni ograji se je treba ozirati tudi na gradivo, ki je na razpolago, kakor tudi na to, da ustreza vrtnarskim zahtevam.

Vrtne ograje so lahko **naravne seči ali žive meje ali pa umetne**, napravljene iz raznega gradiva.

Seči ali žive meje so gotovo najprirodnejše najcenejše, pa tudi najlepše, če jih pravilno zasadimo in redno oskrbujemo. Z njimi pa vrta ne moremo popolnoma zavarovati zlasti pred perutnino in pred zajci. Za majhne vrtove so seči manj primerne, ker se korenine v zemlji preveč razrastejo, seč sama pa kljub dobremu oskrbovanju senči vrtne grede. Večjim vrtom kakor tudi okolici so žive meje v okras, posebno če so gosto zaraščene in brez vrzeli. Glavna oskrba žive meje sestoji v čiščenju plevela in v obrezovanju s posebnimi škarjami.

Izbira za žive meje je precej velika, upoštevati pa moramo pri izbiri zemljo, lego in podnebje. Skoraj v vsaki zemlji, posebno pa v apneni, uspeva **glog ali beli trn.** Raste sicer počasi, a enakomerno in se pri striženju lepo zgosti. **Crni trn ali trnoljica** (oparnica) je prav tako primeren za živo mejo. Gosto trnjevo vejevje zgosti mejo tako, da ne morejo skozi niti kokoši. Mnogi so proti živim mejam in trdijo; da se zbirajo in množe v njih razni škodljivci. Bo nekaj resnice v tem, treba pa je poudariti, da se v sečeh najraje zadržujejo, prenočujejo in gnezdijo koristne ptice, ki zlasti pozimi in v času pitanja pretaknejo vse vejice in poberejo vse škodljivce in njihovo zalego.

Lepo, skoraj vedno zeleno ograjo vzgojimo iz **kostenike** (kostika, liguster). Zaradi lepe rasti in zelenih listov je prav priljubljena. Nevšečno pa je, da se korenine zelo razrastejo in izčrpavajo vrtno zemljo.

Trpežna pa tudi lepa je **gabrova meja.** Ker se razraste, je primerna za večje vrtove. Ljubi bolj težko ilovnato zemljo. Striči jo moramo v živo, da se zgosti in preveč ne razraste. Prav lepa je seč iz lepo zelene **japonske kutine**, posejana v maju z živo ognjenordečimi cveti. Raste skoraj v vsaki zemlji in se pri rednem striženju zelo zgosti. Zasadimo jo s sadikami, ki smo jih vzgojili s potaknjenci, prav tako kakor seč kostenike.

Sadike novo posajenih živih mej takoj po sajenju prirežemo 20-25 cm od tal, da se že pri tleh razrastejo in mejo spodaj zgoste. Vsako naslednje leto jih pristrižemo vsaj za polovico prirastka do potrebne višine in širine. Potem jih strižemo vedno v živo.

Umetne ograje napravljamo iz najrazličnejšega gradiva, glavno pa je, da so lične in ustrezajo svojemu namenu. Neprimerna in slabo napravljena ograja kazi vrt in okolico; lična, čeprav preprosta, ga krasi in poživlja.

Pri nas so v navadi žične mreže pritrjene na lesenih ali betonskih ogrodjih. Prav napravljene so lične in trpežne.

Lepe so ograje iz latic, pritrjene na lesenem ogrodju. Lepše so ograje iz cementnih podstavkov in stebrov, izpopolnjene z lesenimi, cementnimi ali opečnimi polnili. Preproste pa lične ograje napravljamo iz raznih okroglic, desk, in celo iz krajnikov (muzljar).

Pri napravi vrtnih ograj ni treba gledati na dragoceno gradivo: glavno je, da so lično izdelane, v skladu s poslopjem in okolico.

Važna je tudi barva ograj. Prepogostoma vidimo zeleno barvane ograje. Zelena barva v zeleni prirodi je nekaj nenaravnega, zato posnemajmo naravo. Kako lepo se ločijo v naravi belo-črna debla brez in rjava debla smrek.

Belo ali sivo barvane ograje so lepe, le da se prehitro zapraše in umažejo. Zelo priporočljive so rjave, rumene, pa tudi temnordeče barvane ograje.

Najbolj trpežne so oljnate barve, a so zelo drage, zato uporabljajmo karbonilej, ki les dobro ohranjuje. Lesene ograje tudi varujemo gnilobe z apnenim beležem, kateremu dodamo 2-3% modre galice. Če dodamo beležu primerno barvo, dobimo ceneno pa dovolj trpežno barvilo. Ker je ceneno ga lahko večkrat obnovimo.

STANKO CAJNKAR

MARJETA KOŠANOVA

MATI IZ SLOVENSKEGA PRIMORJA

Ko sem spoznal Marjeto Košanovo, je bila že petdesetletna vdova. O njeni mladosti vem zelo malo, zato bogvečesa o njej ne bom povedal. Njeni trije sinovi so bili med prvimi, ki so na primorskih tleh odšli v borbo za svobodo. Najstarejšega so italijanski fašisti ob neki ofenzivi na Nanosu ujeli in potem v Rimu obsodili na smrt in ga tudi usmrtili. To junaško dejanje so časopisi s ponosom razglasili. Niso pa povedali, da so materi Marjeti zaradi tega na cesti zažgali pohištvo, ker hiše zaradi soseščine tujih stavb niso hoteli upepeliti. Ko sem prišel v vas, je stala mati Marjeta ob osmojenih ostankih svoje nekdanje opreme in razlagala vaščanom, kako se je to odigralo. Žalostna ni bila videti. Čez nekaj dni so prišli in jo odpeljali v internacijo nekam v Južno Italijo. Dolge mesece je bila tam.

Vrnila se je nasmejana, pogumna in zavedna, kakor je odšla. Tudi v tujini ni tožila in tarnala. Njena ljubezen do slovenske zemlje je postala večja in globlja. «Vedno bolj sem ponosna na to, da sem Slovenka,» mi je rekla kmalu po svoji vrnitvi. Potem se je čisto vpregla v delo za naše osvobojenje. Poznala je vsa pota, imela zveze na vse strani, zbirala, kuhala in pekla je, da naši fantje niso stradali, prevzemala je najbolj nevarna naročila in se je vedno znova svobodna in samozavestna vračala v svojo vas, če že v svojo lastno hišo zaradi razdejanja ni več mogla. Tako je pričakala smrt svojega drugega sina. Nemški vojaki so ga utrujenega, do smrti izmučenega nekje ujeli, ustrelili in potem v gnojnem košu (to je bil italijanski in tudi nemški pogrebni voz) pripeljali v njegovo rojstno vas. Najprej so nekega kmečkega človeka vprašali, če ve, kdo je ta mrlič. Mož se je ustrašil in povedal, da je ustreljeni sin Marjete Košanove. Potem so poslali po mater, in so je hoteli preizkusiti. Vprašali so jo, če pozna mrliča. Pogledala ga je, pa ni niti vztrepetala, niti prebledela.

«Ne vem, kdo bi bil,» je rekla čudno mirno.

«Svojega sina ne poznaš?» se je režal tuji vojak škodoželjno.

«Ne vem, kdo bi bil,» je ponovila. «Nikoli ga nisem videla.»

«Lažeš,» je zarjovel vojak in jo udaril. «Vsa vas ga pozna, samo ti ne.»

Spoznala je, da njeno prikrivanje nima več smisla. «Morda je res on,» je priznala. «Tako strašno ste ga zmrcvarili, da je sedaj čisto drugačen.»

Res je bil hudo zdelan, a ne tako, da bi ga materine oči ne mogle spoznati. Pa je šlo za to, da bi vas ne trpela zaradi njenega otroka, ki mu nobena materinska zvestoba ni mogla več pomagati. A se je izkazalo, da ta zadnja žrtev ni imela več smisla. Kako pa ji je bilo ob tisti zatajitvi pri srcu, ni mogla povedati. Tudi ni bilo več časa za razmišljanje in pripovedovanje, ker so je stlačili na avtomobil in odpeljali s seboj proti Trstu. Tudi če bi bil kakšen pogreb dovoljen, bi ne mogla s svojim otrokom na zadnjo pot. V neki sosedni vasi so jo pognali z avtomobila, zaprli v neko sobo in začeli izpraševati. Ker ni hotela ničesar izdati, jo je hotel nemški oficir pri priči ustreliti.

«Kar dajte,» je rekla in mu nastavila prsi. «Ustrelite, če hočete. Se prav nič ne bojim.»

Nemca je ta neustrašenost čisto zmedla. Spravil je revolver in začel zlepa. Ukazal je, da naj ji postrežejo in lepo poskrbe zanjo. Čez dva dni se je vrnila. Poiskala je sinov grob in zanesla rož nanj. Bila je črno oblečena, zmučena in utrujena, jokala pa ni. «Dva sinova sem že žrtvovala,» je rekla z nekim vidnim ponosom. «Najmlajšega pa bi rada ohranila, saj sem samo uboga mati in nič drugega. Upam, da mi bo Bog vsaj tega obvaroval.»

Najmlajši je res dočakal dneve svobode in vstajenja. Ko sem bil pred nekaj dnevi zopet na obisku v tistih krajih, so mi povedali, da se je srečno vrnil. Kako pa je z materjo Marjeto, pa ne vem. Zaradi najmlajšega, ki ga je hotela obvarovati, so jo Nemci še enkrat odpeljali. Takrat se niso ustavili v sosedni vasi. Dolgo časa so jo imeli zaprto v Trstu, potem pa so jo zavlekli nekam v Nemčijo, odkoder se ni več oglasila. Kje je danes in kako je z njo? Ali so ji pregnali njen pogumni nasmeh? Ali so jo mučili, tepli, ubili? Nič ne vem.

Če je še živa, jo zopet boli, da njena domovina še vedno ne more uživati vse svobode, kakor si jo je zaslužila. Če še živi, se prav gotovo sprašuje, če je res zastonj žrtvovala svoje sinove, če je zastonj trpela ona sama.

To je kratka zgodba o velikem trpljenju Marjete Košanove, to je kratka zgodba o velikem trpljenju vseh mater Slovenskega Primorja. Presunljiva je zato, ker je Marjeta Košanova v resnici živela, ker je v resnici živela prav tako kot pripoveduje ta zgodba. Še bolj presunljiva pa je zato, ker ni tako živela v Slovenskem Primorju samo Marjeta Košanova. Mnoge žene so sicer jokale ob ruševinah svojih domov in medlele ob grobovih svojih pobitih sinov, ko je bila Marjeta Košanova kljub vsemu pogumna. Bilo je polno takih, ki so se smeha skoraj odvadile. Vse to je res. Toda njihovo trpljenje ni bilo zaradi tega nič manjše.

Še bolj presunljiva pa je ta zgodba zaradi tega, ker je bilo takih mater dolga, napregledna vrsta.

Zdravje in bolezni v juliju

Tržaško županstvo je izdalo statistično poročilo o delovanju svojega oddelka za zdravstvo in higieno v mesecu juliju. Iz njega je razvidno predvsem, da se je rodilo v prejšnjem mesecu 220 otrok, od teh štirje mrtvorojeni. Umrlo pa je 207 ljudi, tako da je bilanca aktivna za devet oseb. Te številke se ne razlikujejo mnogo od juliskega povprečja prejšnjih let, tako da jih lahko smatramo za normalne.

Isto ugotovitev je mogoče napraviti glede števila nalezljivih bolezni. Prejšnji mesec so bili mestnemu zdravstvenemu uradu prijavljeni sledeči primeri nalezljivih bolezni: davica (difterija) 8, škrlatina 46, tifoidna mrzlica 18, paratifus 1, ošpice 92, norice (varicella) 47, oslovski kašelj 54, epidemični mumps (parotitis) 61, otroška paraliza (poliomielitis) 16, malteška mrzlica 5, šen (erisipela) en primer.

Primerjajoč primere nalezljivih bolezni v letošnjem juliju, vidimo, da ni opaziti velikih razlik z julijem lanskega leta. Tako je bilo lani 7 primerov davice, 43 škrlatine, 31 tifoidne mrzlice itd. Večje razlike pa opazimo, če primerjamo gibanje bolezni v letošnjem juliju z letošnjim junijem; tako je bilo škrlatine v juniju 82 primerov proti 46 v juliju, torej kar za 36 primerov manj. Vendar je pri tem treba jemati v poštev, da so te bolezni predvsem odvisne od letne dobe in da zato iz takega zmanjšanja ne moremo napraviti nobenih koristnih zaključkov.

Živahno je bilo delovanje občinskih ambulatorijev. V juliju je prišlo k občinskim zdravnikom na pregled 9.432 oseb, od teh 3.059 upokojencev; poleg tega pa so občinski zdravniki napravili še 487 obiskov na dom. Od vseh teh pacientov je bilo 139 poslanih v bolnišnico. Na Antidiabetični center so se zatekli 703 bolniki, v ambulatorij za kožne in spolne bolezni pa 1.733; od ten je bilo 68 novih, med katerimi je bilo 8 obolelih za kapavico, dva pa za sifilido.

Od ostalega delovanja oddelka za zdravstvo je omembe vredno, da je Higienski komisariat izvršil 4.345 pregledov. Povprečna dnevna poraba vove v juliju je znašala 91.510 kubičnih metrov.

14 odpustov v Boljuncu

Podjetje SALEC v Boljuncu je v torek obvestilo 14 svojih delavcev, da so odpuščeni zaradi pomanjkanja dela. Delavska zveza-CGIL je takoj intervenirala proti odpustu. O zadevi bo odločal Delovni urad.

Tržaški vodovod

(Nadaljevanje s 3. strani)

bi jo dobivala iz Reške doline.

Tako je končno prišlo do sklepa, da se napelje voda iz Stivana. Gradnja novega vodovoda se je pričela jeseni 1929. Po desetih mesecih pa je vodovod že pričel služiti svojemu namenu.

Voda, ki jo nudi sedanji vodovod je precej nesnažna. Zato je potrebno čiščenje in filtriranje ter pogosta dezinfekcija s klorom. Voda pa, ki jo bo nudil novi vodovod, bo čista in zdrava. To so pokazali dosedanji poizkusi. Važno pa je tudi to, da je ‘ir podzemske Soče neusahen ‘n da bo zato preskrba povsem zagotovljena tudi v primeru najhujše suše. V začetku bo nov vodovod dobavljal po 120.000 kubičnih metrov vode na dan, kasneje pa se bo dobavljanje povečalo za nadaljnjih 120.000 kubičnih metrov, kar pomeni, da bo nudil vodovod po 550 litrov vode dnevno na osebo.

Novi vodovod bo izredno velikega pomena za nadaljnji razvoj Trsta in okolice. Dosedanji vodovod ne nudi za to dovolj možnosti. V zadnjih letih se posebno dosti govori o takoimenovani industrijski coni v Žavljah. Toda za industrijski razvoj omenjene cone je predvsem potrebna preskrba vode v dovoljni meri. Kot znano je pred časom neka tvrdka morala odtegniti načrt za neko tovarno prav zaradi tega, ker ni bilo dovolj vode na razpolago. Tudi vrinarstvo in cvetličarstvo imata izredno ugodne pogoje za nadaljnji razvoj. Dosedaj je bilo spričo pomanjkanja vode tudi to marsikje onemogočeno. Z novim vodovodom pa bo padla ta ovira. To velja zlasti za predel Kolonkovca in za vso ostalo okolico, tudi ono, ki se nahaja precej visoko na kraški planoti ali pa v miljski okolici.

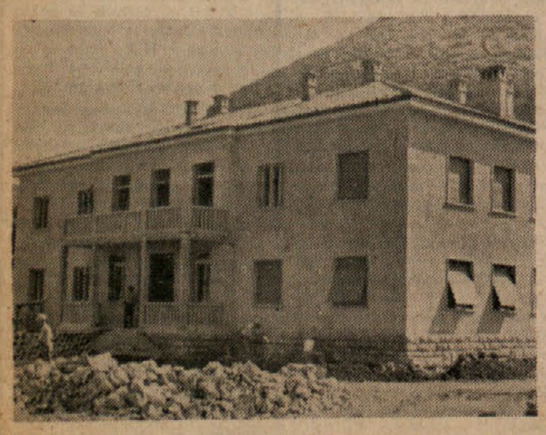

Takole izgleda novozgrajeno občinsko poslopje v Dolini. Sedaj so začeli z notranjo opremo stavbe.

V MESTU IN DELO NA PODEŽELJU

Gradbeni delavci odločeni izbojevati svoje pravične zahteve

Prizna naj se vsem gradbincem odškodnina za menzo, sklad 21,70% pa naj se položi v banko na ime delavcev!

Že dve leti skupina stavbenikov Industrijskega združenja odločno odbija upravičene zahteve gradbenih delavcev. Zidarji so že dve leti zaporedoma ob poteku dopolnilne pogodbe postavili pred delodajalce zahtevo, naj se enkrat za vselej določi dodatek za menzo in uredi vprašanje sklada 21,70%, prav tako pa tudi odgovarjajoči znesek za plačilo počitnic, božično nagrado ter za praznike.

Sedaj komaj 400 delavcev od celotnega števila 6.000 gradbincev prejema po 20 lir dnevno kot odškodnino za menzo spričo pomanjkanja potrebne opreme. Da pa more delavec dobiti to odškodnino, mora tam delati vsaj 50 delavcev. Spričo slabih poslov gradbeništva pa je jasno, da je zelo malo podjetij, ki bi na enem delovišču zaposlovali vsaj 50 delavcev. Toda tudi v takem primeru najdejo način, kako odtegniti delavcem njihov upravičen zahtevek. Tako na primer podjetje Brussi, ki je pred časom dokončalo dela za popravilo Istrske ceste, čeprav je zaposlovalo 90 delavcev, ni skozi celo leto plačalo niti vinarja odškodnine za menzo. Pri tem se je izgovarjalo, da je delo razdeljeno na dva obroka in da vsak od obeh delov predstavlja samostojno delovišče s po 45 delavci. To je bila prava sleparija, če se upošteva, da je bil delavcem nadrejen en in isti delovodja, da so dobivali plačo iz iste blagajne, da so se posluževali iste slačilnice, istega orodja; skratka, predstavljali so isto delovišče.

Mnogo je tudi podjetij, ki se, predno dosežejo število 50 delavcev, ustavijo pri 49. in nočejo več vzeti nadaljnjih ali pa nekaj delavcev pošljejo na drugo gradbišče.

Zaradi tega je več kot očitna upravičenost sindikalne zahteve, ki se glasi: «Odškodnina za menzo naj se plačuje od prvega dne začetega dela ne glede na število zaposlenih delavcev!»

Druga zahteva delavcev je zahteva glede sklada 21,70%. Zelo malo je danes podjetij, ki bi izplačala delavce ob vsakem plačilnem dnevu. Večinoma izplačujejo vsake tri mesece, druga vsakih šest mesecev in nekatera pa ob zaključku dela. Ti skladi, ki pripadajo delavcem za opravljeno delo ,ostanejo v banki ter so z bančnimi obrestmi vred vpisani v korist delodajalcev. Zato je nadvse upravičena tudi druga zahteva zidarskih delavcev: «Sklad 21,70% naj se položi v banko na imé delavcev, ne pa delodajalcev!»

Povedali smo že v začetku, da se sindikalne organizacije že dve leti bore, da bi izbojevale te upravičene zahteve. V teh zadnjih tednih so sindikalne organizacije predložile vse potrebne predloge in opozorile na grozečo stavko. Toda vsi ti predlogi so naleteli na običajni NE industrijcev. Spričo tega je bilo naravno da so delavci, naveličani zaradi neprestanega odklanjanja svojih pravičnih zahtev s strani delodajalcev, končno spregovorili svoj odločni «Dovolj!» In v resnici bodo v dejanjih dokazali, da jim je dovolj tega početja. Odločeni so začeti odločno borbo, če bo potreba. Toda gotovo je tudi, če bo do tega prišlo, ne bo dovolj 20 lir za odškodnino za menzo, marveč bodo zahtevali, da se ta odškodnina zviša na 100 lir dnevno.

A. CATTONAR

Vpis in izpiti na srednjih šolah v Gorici

Popravni in vstopni izpiti na slovenskih srednjih šolah se pričnejo v torek, 6. septembra, ob 8.30 v vrstnem redu, ki bo objavljen na razglasni deski vsake šole proti koncu meseca avgusta.

Istočasno s temi izpiti se pričnejo tudi sprejemni izpiti v nižjo srednjo šolo (nižjo gimnazijo). Učenci, ki se iz katerega koli vzroka niso mogli udeležiti sprejemnega izpita v poletnem roku, se lahko prijavijo za jesenski rok; čas za vlaganje prošenj je do konca avgusta.

Licejska in učiteljska matura se pričneta v soboto, 17. septembra ob 8.30.

USTAVA NAJ VELJA ZA VSE

Pri potnih listih za vse enak postopek!

Že pod ZVU je vprašanje potnega lista vzbujalo med številnimi prosilci upravičeno negodovanje. Če nisi imel tehtnega razloga (trgovski posli, nujne družinske zadeve itd.), in še to krepko podprto z dokumenti, si le z največjo težavo prišel do njega.

Po prevzemu uprave po italijanskih oblasteh se je upanje v tem pogledu povečalo, kajti italijanska ustava zagotavlja v 16. členu, da «je vsakemu državljanu na prosto dano, da zapusti ozemlje republike in se zopet vrne, v kolikor ni zakonskih zadržkov». Poleg tega je novi kvestor dr. Marzano ob nastopu službenega mesta zagotovil, da bo odslej mogoče dobiti potni list mnogo lažje in hitreje kot dotedaj.

V splošnem se sicer lahko ugotovi, da se je zadeva nekoliko zboljšala. Ker pa je še kljub temu toliko primerov zavlačevanja in tudi odklonitev izdaje potnega lista, si ni mogoče misliti, da gre samo za slučajne birokratske pomote. Kvestor je sicer skušal utemeljiti zavlačevanje z velikim številom prošenj v poletnih mesecih, poleg nujnih prošenj za izseljence v Avstralijo. Toda vprašanje tiči v tem, da nekateri prosilci dobe potni list v kratkem času 1-3 tednov, drugi pa morajo čakati po dva meseca ali še več, nekateri ga pa sploh ne dobe, čeprav za to ni nobenega objektivnega razloga: prav tako gre za nekaznovane in moralno neoporečne osebe, ki imajo utemeljen razlog za potovanje (obisk sorodnikov, letovišče in pod.). In prav ta razlika v izdajanju potnih listov vzbuja med zapostavljenimi slabo kri.

Poleg tega je še drug razlog nezadovoljstva. Mnogim prosilcem je kvestura odobrila potni list za vse ostale zahodnoevropske in sredozemske države (za socialistične države ga oblasti že več let ne izdajajo razen v redkih izjemnih primerih), celo za Turčijo, Egipt, Palestino in Španijo; ni pa dala dovoljenja za potovanje v Jugoslavijo ali v Avstrijo, kot so zaprosili. In vendar sta to Trstu najbližji sosedni državi, v katerih je mogoče s sorazmeroma majhnimi stroški na izlet ali prebiti letni dopust. Poleg tega pa bi morala tržaška kvestura tudi upoštevati dejstvo, da v teh dveh državah prebivajo Slovenci in da ima tam mnogo tisoč Tržačanov svoje sorodnike.

Vrnite Hudo leto!

Kot da ne zadostujejo razlastitve, ki groze našim kmetom na področju med Domjom, Sv. M. M. sp. in Ricmanji in nadaljnje trajanje rekvizicije športnega igrišča na Opčinah, se tudi polja v Hudem letu pri Padričah smatrajo še vedno za rekvirirana.

Kot je znano, so Amerikanci napravili na tem mestu igrišče za golf, zgradili so vse naprave, ki so jih potem, kot igrišče na Opčinah, darovali italijanski vladi. To je zadostovalo, da je nova uprava čutila dolžnost — namesto, da bi polja vrnila lastnikom ali jih odkupila proti pravični odškodnini, enostavno obnovila rekvizicijo, čeprav se nihče ne poslužuje teh igrišč. To povzroča veliko škodo lastnikom (ki jih je okrog trideset iz Lonjerja in približno istotoliko iz Bazovice in Padriča), ki po vsej pravici zahtevajo, da se jim da možnost, da svobodno razpolagajo s svojimi zemljišči.

LJUDSKA PROSVETA

Velika kulturna prireditev na Opčinah

Prosvetno društvo «Opčine» vabi vse Slovence brez razlike na veliko kulturno prireditev, ki bo jutri, v nedeljo, 21. t. m. na dvorišču Prosvetnega doma na Opčinah. Ob tej priliki bosta nastopila pevska zbora iz Križa in Banov, oktet s Proseka-Kontovela, godba iz Trebč, domača dramska skupina pa bo podala priložnostno recitacijo «Slovenska mladina govori» in Finžgarjevo «Naša kri» (2. dejanje). Po kulturnem sporedu bo ples do polnoči, prav tako na prostem. Postreženo bo z jedjo in pijačo. Začetek ob 16.30.

Opensko prosvetno društvo je pripravilo to prireditev v znamenju obrambe narodnih pravic ter obenem za ohranitev svojega prosvetnega doma, ki je še vedno ogrožen. Priporočamo obilen obisk, da tako tudi s svojo navzočnostjo dokažemo enotnost zahteve spoštovanja pravic Slovencev na tem ozemlju. Pridite! Vstopnina: odrasli 100, otroci in dijaki 50 lir.

Izlet k Rajbeljskemu jezeru

Drugo nedeljo, 28. t. m. priredi SHLP skupni izlet z avtobusom čez Nevejsko sedlo k Rajbeljskemu jezeru, v Trbiž in Kanalsko dolino. Odhod iz Trsta ob 5.30, povratek ob 23.30. Cena 1200 lir. Priglasite se na sedežu SHLP v Domu pristaniških delavcev, II. nadstropje, telefonska številka 28-402.

Šport doma in v svetu

JUGOSLAVIJA PRVA V BALKANSKIH IGRAH

V soboto in nedeljo so se vršile v Carigradu Balkanske lahkoatletske igre, katerih so se udeležile Jugoslavija, Turčija in Grčija. Jugoslavija je bila daleko močnejša od ostalih dveh reprezentanc ter je dosegla v 21 disciplinah kar enajst prvih, deset drugih in sedem tretjih mest. Turčija se je uvrstila v skupni oceni na drugo mesto Grčija pa na tretje. Končna ocena: Jugoslavija 169, Turčija 126, Grčija 121 točk. Rezultati v splošnem niso bili na zavidljivi višini. Le nekaj atletov je pokazalo res izreden uspeh. Tako je Gubijan postavil nov jugoslovanski rekord v metu kladiva z metom 59,79 m, Papavassiliu pa je s časom 9'2.8" postavil nov grški rekord v teku na 3000 m.

AVSTRALIJA V FINALU ZA DAVISOV POKAL

V medconskem finalu teniškega tekmovanja za Davisov pokal je Avstralija zmagala nad Italijo s 5:0. Rezultati: Hoad-Gardini 6:3, 6:3, 6:0; Rosewal-Pietrangeli 8:6, 3:6, 6:1, 6:4; Hoad in Hartwig-Pietrangeli in Sirola 7:5, 13:11, 7:5; Rosewal-Sirola 6:4, 4:6, 6:1, 6:4; Hoad-Pietrangeli 9:7, 6:2, 6:3.

Sedaj čaka Avstralce še končna tekma z igralci Združenih držav, ki imajo v posesti prehodni Davisov pokal. Za tekmo, ki bo v avgustu v Ameriki bodo nastopili za Avstralijo Rosewal, Hoad, Hartwig in Fraser, za Združene države pa Trabert, Seixas, Richardson in Shea.

ODBOJKA V PALERMU

V Palermu se je zaključil mednarodni turnir v odbojki za pokal predsednika Italijanske republike. V moški skupini je zasedlo prvo mesto moštvo Lokomotive iz Zagreba pred moštvom Sestese, v ženski skupini pa Železničar iz Maribora pred Boomerangom iz Amsterdama.

ANGLIJA:KONTINENT 1:4

Za 75-letnico Irske nogometne zveze je bila med drugim programom tudi nogometna tekma med reprezentancama Velike Britanije in Kontinenta. Zadnje moštvo je bilo sestavljeno iz francoskih, avstrijskih, jugoslovanskih, italijanskih, švedskih in portugalskih igralcev. Zmagalo je moštvo Kontinenta z izidom 4-1. Za Anglijo je zabil edini gol Johnston, za kontinentalce pa Francoz Vincent enega, Jugoslovan Vukas pa tri gole.

NOVI SVETOVNI REKORDI JAPONSKIH PLAVALCEV

Na plavalnem dvoboju med Japonsko in Združenimi državami, ki je bilo v soboto v Osaki, so bili porušeni kar štirje svetovni rekordi. Japonska reprezentanca je v štafeti 4 x 100 m mešano plavala v rekordnem času 4'15,7". Tudi ameriško moštvo je s časom 4'16,7" prekosilo dosedanji svetovni rekord 4'17,12", ki je bil postavljen lani. V nadaljnjih tekmah je Japonec Kimora zboljšal svoj rekord na 100 m prsno s časom 1'10,4', Američan Kinney je zboljšal svoj rekord na 200 m hrbtno v 2'23" in Japonec Nagasava je prav tako zboljšal lastni rekord na 200 m metuljček v 2'28,4".

HAJDUK V ITALIJO LAZIO V JUGOSLAVIJO

Nogometno moštvo Hajduk iz Splita bo 4. septembra igralo v Firencah prijateljsko tekmo s tamkajšnjim moštvom Fiorentina. Lazio iz Rima pa bo 7. septembra v gosteh pri BSK v Beogradu.

REKORD, KI JE TRAJAL LE NEKAJ MINUT

Holandska plavalka Mary Kok je prejšnji teden postavila nov svetovni rekord na eno miljo s časom 22' 27,1". Ze nekaj minut za njo pa je ta rekord zrušila njena rojakinja Lenie de Nijs s časom 22' 5,5.

PROSVETNO DRUŠTVO OPČINE

bo imelo
v nedeljo, 21. avgusta 1955 ob 16.30
na vrtu svojega Prosvetnege doma

VELIKO KULTURNO PRIREDITEV

v znamenju obrambe narodnih pravic.

Na sporedu bodo nastopi pevskih zborov in godbe iz Trebč, domača dramska skupina pa bo uprizorila

Finžgarjevo
„NAŠA KRI“
(2. dejanje)

Po prireditvi PLES do polnoči

Preskrbljeno bo z jedjo in pijačo

Če bo slabo vreme, bo prireditev v dvorani

KAMPANJA ZA ŠIRJENJE NAŠEGA TISKA

"DELO" v sleherno slovensko družino

Kampanja za širjenje tiska je v polnem teku. Po raznih krajih so bile že krajevne veselice ali prazniki tiska. V teku je tudi realizacija raznih pobud, ki so si jih zamislile nekatere sekcije. Sedaj so v teku že priprave na osrednji praznik, odnosno festival tiska.

V nedeljo je bila večja prireditev v okviru kampanje za tisk pri Sv. Barbari. Na njej sta govorila tovariša Vittorio Vidali in Alojz Marković. Oba govornika sta poderčtala pomen, ki ga ima v sedanjem času enotnost v vrstah delavcev in enotnost med Slovenci in Italijani. Tov. Vidali je zlasti ostro obsodil zadržanje rimske vlade spričo težkih razmer, ki vladajo v našem mestu. Obsodil je gospodarsko politiko vlade, kakor tudi poskuse kršenja človečanskih pravic s strani tukajšnje policije. Dejal je, da zlasti zadnje enotne borbe, ki se vodijo na najrazličnejših področjih na Tržaškem, kot n.pr. preko sedemdesetdnevna stavka električnih varilcev v CRDA, zadržanje malih trgovcev in gostilničarjev, nedvoumno dokazujejo, da se najširše množice prebivalstva na Tržaškem ne strinjajo s politiko, ki jo vodijo vladne oblasti.

V nedeljo 21. avgusta pa bo velik praznik demokratičnega tiska v Podlonjerju. Organizirata ga sekciji iz Podlonjerja in Sv. Ivana. Na prireditvi bosta govorila tov. Vidali in Gombač.

V soboto 27. avgusta priredi sekcija Sv. Vida svoj praznik tiska na vrtu Ljudskega doma v ulici Madonnina 19. Sekcija pri Magdaleni pa pripravlja svoj praznik za nedeljo 28. avgusta. Istega dne bo praznik našega lista v Trebčah. Podrobnejši spored bomo javili prihodnjič.

Kampanja za tisk pa se ne omejuje samo na organiziranje praznikov. V tej kampanji je treba pogledati na vsa vprašanja, ki so v zvezi s tiskom. Tako je treba med drugim gledati tudi na to, da se izboljša razprodaja listov in izpopolni mreža raznašalcev. Iz podatkov, ki se nanašajo na širjenje našega lista je razvidno, da so nekateri kraji, ali bolje rečeno požrtvovalni tovariši pohvale vredni, po drugi strani pa so kraji, kjer se zgolj iz malomarnosti naš list ne razprodaja tako kot bi bilo pričakovati. Tiskanje časopisa je združeno z velikimi stroški in žrtvami, zato ni prav, da ostaja list nerazprodan.

Naj navedemo nekaj konkretnih primerov. V Padričah n.pr. je pred časom zbolela tovarišica, ki ga je dolga leta razprodajala. Kljub temu pa do danes tamkajšnji tovariši še niso poskrbeli za novega raznašalca. Zaradi tega, morajo naši zvesti bralci iz Padrič kupovati list v mestu. Pohvale vredni pa so raznašalci v Samatorci, v Prebenegu in v Gropadi, ki delajo tako, da ne ostane niti en izvod lista neprodan.

V širjenju našega lista se nadalje odlikujejo tovariši v Lonjerju, kjer je iz podatkov o preteklem juniju razvidno, da sta ostala neprodana samo dva izvoda, nadalje tovariši z Opčin, v Domju, na Proseku, v Trebčah, v Briščikih, v Ricmanjih, na Kolonkovcu, pri Magdaleni, v Nabrežini, pri Kačunu in pri Sv. Barbari kjer je število neprodanih listov prav majhno.

Vabimo ostale tovariše, naj v teku kampanje za širjenje tiska napravijo vse, kar je v njihovi moči zato, da bomo tudi o njih lahko čimprej pohvalno poročali.

Nabrežinski kamnarji za svoje pravice

V četrtek so se kamnolomci in kamnoseki v Nabrežini zbrali na zborovanju, kjer so preučili svoje zahteve za povišanje prejemkov. Sklenili so, da predajo sindikalnim organizacijam, naj izdelajo nove zahteve ter naj zahtevajo od Industrijskega združenja sklicanje skupnega sestanka za sporazumno ureditev zadeve.

Kamnarski delavci, ki dokazujejo zelo veliko zanimanje za te svoje zahteve, kažejo odločno borbenost svoje stroke za vsako morebitno potrebo.

Delavska zveza-CGIL
Sindikat kamnarskih delavcev, Nabrežina

Petdeset tisoč Tržačanov je za šmaren zapustilo mesto

V Trst pa je prišlo na tisoče tujih izletnikov - Tudi letos je bilo za praznike več nesreč - Tragičen izlet dveh fantov iz Nabrežine

Stara navada Tržačanov, da za veliki šmaren zapustijo svoje mesto in se podajo manj ali bolj daleč v prirodo, se je tudi letos ponovila nestalnemu vremenu in temnim napovedim vremenoslovcev naklju. Letos so izletniki prišli še posebno na svoj račun, ker so si lahko privoščili kar dva in tudi tri dni oddiha v bližnjih vaseh, o Furlanski nižini ali v kakšnih še bolj oddaljenih krajih. Dejstvo je, da so začeli Tržačani odhajati že v soboto in so se potem vračali v ponedeljek ali celo v torek.

Za svoje potovanje so izletniki izkoristili vsa prevozna sredstva. Železniška uprava je morala, kot pravijo, dodati še sto vagonov, da bi zadovoljila vse potnike. Skupno so na tržaški železniški postaji v dveh dneh prodali za 10 milijonov voznih listkov.

K temu je treba dodati še nešteta vozila, od osebnih avtomobilov, vesp in motorjev do koles, s katerimi so odhajali srečni lastniki, ki se jim je še najbolje godilo, ker niso bili vezani na urnike in se jim ni bilo treba prerivati med veliko množico

Številni so bili izletniki, ki so obiskali naše bližnje vasi, ki predstavljajo lepe izletne točke in nudijo dovolj svežega zraka onim, ki se ga želijo naužiti. Posebno v Repentabru, na Opčinah in v nekaterih drugih vaseh je bilo vse živo. Računajo, da je za praznike 50 tisoč oseb zapustilo Trst.

Dočim so Tržačani zapuščali svoje mesto, so pa z druge strani prihajali v Trst turisti iz bližnje Republike, Avstrije, Švice in drugih držav, ki so se v izpraznjenem mestu počutili kar dobro.

Na žalost, kot se to ponavlja vsako leto, niso prazniki prešli brez večjih ali manjših nesreč, ki so neizbežne pri takšnem živahnem prometu. Kronika je zabeležila več trčenj z motornimi vozili, ki pa na srečo, vsaj za ona, ki so se zgodila po naših cestah, niso imela težjih posledic.

Med številnimi izletniki, ki so odšli s svojimi vozili na dvodnevni izlet sta bila tudi dva mlada fanta iz Nabrežine, 16-letni Nerej Colja in 17-letni Alfred Pertot. V ponedeljek popoldne sta se vračala proti domu, ko se jima je v bližim S. Giovanni di Manzano pripetila smrtna nesreča. Cesta je bila polna motornih vozil, zaradi česar je moral tudi Colja, ki je vozil, počasi napredovati. Toda naenkrat je motor, verjetno zaradi močnega sunga kakšnega drugega vozila, izgubil smer in se zaletel v nasproti prihajajoči avtobus z izletniki iz Padove. Motor je silovito treščil ob avtobus in obležal pod njim, mladeniča sta pa v velikem loku odletela na cesto. Mladi Pertot je obležal na mestu mrtev, dočim so njegovega prijatelja Coljo, ki je še živel, nagio odpeljali v bolnico v Krmin, kjer je pa par ur pozneje podlegel poškodbam.

Vest o tragični smrti dveh tako mladih življenj je silno pretresla vse prebivalstvo Nabrežine in bližnjih vasi. Truplo Nereja Colje so pripeljali v Nabrežino v torek popoldne, Alfreda Pertota pa v sredo zjutraj. V sredo popoldne pa so ju pokopali, najprej Pertota, pol ure pozneje pa Coljo, na nabrežinskem pokopališču Pogrebov se je udeležila velika množica ljudi iz Nabrežine, iz bližnjih in daljnih vasi ter nabrežinski občinski svetovalci, predstavniki slovenskih političnih in kulturnih organizacij. Veličastna pogreba sta dokazala, da vse naše ljudstvo sočustvuje z nesrečnimi starši, ki so morali pretrpeti težko prerano izgubo ljubljenih otrok.

TEDENSKE NOVICE

V četrtek so sprejeli v bolnico 53-letnega vrtnarja Nicolo Bernesa, pri katerem so ugotovili tetanus zaradi zastrupljenja. Mož je povedal, da se je pred osmimi dnevi opraskal z dvema kamnoma in se za praske ni preveč zmenil. Toda navidezno nedolžna mala nezgoda, mu je povzročila res težke posledice.

*** Pri popravilu nekega parnika v Tržaškem arzenalu se je ponesrečil 42-letni Karel Makor iz Sv. Barbare. Mož je nerodno padel in z očesom zadel ob neko razgreto železo. V bolnici so mu ugotovili poškodbo na roženici desnega očesa in rano na ličnici. Če ne bo komplikacij, bo okreval največ v 30 dneh.

*** Tudi 28-letni zidar Antonio Calderan od Sv. M. M. sp. se je v četrtek pri delu težko ponesrečil. Padel je z osem metrov visokega zidarskega odra ter si hudo zlomil piščal in peto leve noge. V najboljšem primeru bo nesrečil delavec okreval v 60 dneh.

*** V ul. Locchi je neki kolesar podrl 76-letnega upokojenca Francesca Montanari iz trga Rosmini. Nesrečni starček je pri padcu zadobil hud udarec na glavi, zlom ličnih kosti in poleg drugega tudi pretres možganov. Sprejeli so ga na I. kirurškem oddelku v zelo resnem stanju, zaradi česar so si zdravniki pridržali prognozo.

*** V petek sta v strašni prometni nesreči izgubila življenje na Opčinah dva švicarska turista, 54-letni trgovec Rafael Scotoni iz Zuericha in njegova 25-letna hčerka Ines. S svojim osebnim avtomobilom, ki ga je vozila Ines, sta se hotela umakniti nekemu tovorniku in se pri tem z vso silo zaletela v občinski tovornik za odvažanje smeti, ki je prihajal z druge strani. Trgovec je podlegel poškodbam pri prevozu v bolnico, njegova hči pa par ur pozneje. Trupli nesrečnih turistov so v torek prepeljali v Svico.

marca iz ul. Bergamasco je med

*** Komaj 9-letni Giuseppe Lagranjem na nekem otroškem igrišču nesrečno padel in si zlomil desno nogo. Na ortopedskem oddelku splošne bolnice se bo moral zdraviti 40 dni.

*** Med delom v sesljanskem kamnolomu je 28-letnemu Brunu Forza iz Sesljana padla na nogo velika skala in mu jo zlomila. Z avtom RK je bil prepeljan v našo bolnišnico, kjer bo okreval v 40 dneh.

*** V soboto zjutraj je 58-letni Josip Ivančič iz Skedenjske ul. 94 v tovarni ILVA padel v kanal visokih peči, napolnjen z vročo vodo. Njegovi delovni tovariši so ga takoj izvlekli iz kanala, vendar pa je nesrečni mož zadobil resne opekline I. in II. stopnje po nogah in desni roki.

*** 35-letnemu Pascu Cesaru iz Nabrežine je pa pri delu v delavnici kamnoloma eksplodirala v rokah cev varilnega aparata. Ponesrečenec je zadobil opekline I. in II. stopnje po rokah, prsih in vratu zaradi česar so si zdravniki dermatološkega oddelka pridržali prognozo.

*** Nesreče na delu se vrstijo skoro vsak dan. Tudi v torek se je pripetila v tovarni ILVA nesreča, ki bi lahko imela težje posledice. Iz visoke peči je namreč brizgnilo razbeljeno železo in oplazilo po nogi 42-letnega Valentina Zerjala iz Doline. V bolnici so mu nudili prvo pomoč in ga nato odslovili s prognozo okrevanja v 5 do 7 dneh.

*** V ulici Flavia sta v torek trčili dve motorni vozili, na katerih so sedeli 18-letni Bruno Kriščak iz ul. Balamonti, 24-letna Mirella Sancin in 22-letni Alfio Bianco. Slednjega so po prvi zdravniški pomoči odslovili in se bo doma zdravil nekaj dni; Kriščak bo ostal v bolnici za dobo 10 do 15 dni zaradi raznih ran, dočim so Sancinovi ugotovili hud zlom stegnenice in se bo morala zdraviti tri mesece.

*** V sredo so v stanovanju družine Milani odkrili mrtvi trupli obeh zakoncev. Kaže, da je bilo med 43-letnim možem Virgilijem in njegovo 43-letno ženo Eldo resno nesoglasje in da je žena odkrila moževo nezvestobo. V torek ponoči je po ostrem prepiru žena odprla plinsko cev in se tako sama usmrtila ter povlekla s seboj v smrt tudi moža.

*** V torek ponoči se je 21-letni karabinjer Raffaelo Mammarella iz Chieti na nočni straži v vojašnici ul. Rossetti nekoliko oddaljil od stražnega mesta in na travniku stopil na trhle deske, ki so skupno z raznim dračjem pokrivale zapuščen vodnjak. Deske so se pod njegovo težo vdrle in nesrečni mladenič je padel v globino in utonil. Njegovo truplo so po velikem trudu izvlekli gasilci iz vodnjaka šele dve uri pozneje.

* * *

V dneh od 11. do 17. avgusta se je v tržaški občini rodilo 50 otrok, umrlo je 58 oseb, porok pa je bilo 45.

Za teden dni

Sobota, 20. — Bernard.
Nedelja, 21. — Ivana.
Ponedeljek, 22. — Timotej.
Torek, 23. — Filip.
Sreda, 24. — Jernej.
Četrtek, 25. — Ludovik (pr krajec).
Petek, 26. — Zeferin.

ZGODOVINSKI DNEVI

21. 1780 se je rodil slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar. Umrl je 11. avgusta 1844.

LJUDSKA MODROST:

Ni bolj praznega človeka mrmlistega, ki je sam seboj poln.

RADIO ODDAJE

TRST A

SOBOTA: 13.30 Ritmični orkester Franca Russa - 15.30 Pogovor z ženo - 16.15 Salonski orkester - 19.15 Radijska univerza - 20.30 Slovenski motivi - 22.1 Melodije iz operet in revij.

NEDELJA: 9. Kmetijska oddaja - 12. Oddaja za najmlajše «Krojaček Junaček» - 13.30 Glasba po željah - 20.05 Podeželski motivi - 20.30 Gounod: «Romeo in Julija», opera v 4 dejanjih.

PONEDELJEK: 12.55 Pevski duet in harmonika - 19.15 Mamica pripoveduje - 20.30 Domači odmevi - 21. Okno v svet - 22. Književnost in umetnost - 22.1 Mendelssohn: Simfonija št. 3.

TOREK: 13.30 Glasba po željah - 18.40 Koncert basista Ettore Gerija - 19.15 Radijska univerza - 21. Radijski oder - Goldoni: «Lažnivec» - 22.48 Nočne melodije.

SREDA: 13.30 Lahke melodije igra duo Harris - 18.30 Z začarane police - 19.15 Zdravniški vedež - 20.30 Poje tercet Metuljček - 21.40 Koncert mandolinskega orkestra - 22. Iz slovenske književnosti in umetnosti.

ČETRTEK: 12.55 Hrvatski motivi - 19.15 Radijska univerza - 20.30 Vokalni kvintet - 21: Dramatizirana zgodba - Rado Lenček: «Henry Ford» - 22. Glasbeno predavanje.

PETEK: 13.30 Glasba po željah - 18.30 Z začarane police - 19.15 Poletni šport - 21: Tržaški kulturni razgledi - 21.30 Koncert pianistke prof. Mirce Sancinove - 22. Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Kino

OPCINE

Sobota, 20. avgusta: «Trdnjava Alžira» (Forte Algeri). Film Dear.
Nedelja, 21 avgusta: «Trije Amerikanci v Parizu» (Tre Americani a Parigi). Barvni film Universal.
Ponedeljek, 22. avgusta: se ponovi.
Torek, 23. avgusta: «Dvanajsti metrov ljubezni» (Dodici metri d'amore). Barvni film Metro Goldwyn Mayer.
Sreda, 24. avgusta: se ponovi.
Četrtek, 25. avgusta: «Mariyuana». Film Warner Bros.
Petek, 26. avgusta: se ponovi.
V tednu se začnejo predstave ob 18., zadnja ob 20. uri. Ob nedeljah in praznikih začetek ob 15. zadnja ob 22. uri.

PROSEK

Sobota, 20. avgusta ob 20. uri: «En dan na sodišču» (Un giorno in pretura). Film Minerva.
Nedelja, 21. avg. ob 17: se ponovi.
Sreda, 24. avg. ob 20: «Gospodične ne glejte mornarjev» (Signorine non guardate i marinai). Film Paramount.

NABREŽINA

Sobota, 20. avgusta ob 20: «Dvoboj ob Srebrnem potoku» (Duello al Rio d'Argento). Barvni film Universal.
Nedelja, 21. avgusta ob 16: se ponovi.
Sreda, 24. avgusta ob 20: «Harvey». Film Universal.

Zborovanje o mednarodnem in tržaškem položaju

V sredo ob 20. uri bo v Ljudskem domu (ul. Madonnina 19) javno zborovanje. Tov. Vidali bo govoril o «Mednarodni pomiritvi in tržaškem položaju».

Odgovorni urednik
RUDOLF BLAZIC (Blagi)
Založništvo «DELA»
Tiska tip. RIVA, Torrebianca 17

ZOBOZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ
Dr. A. M. Sancin
zobozdravnik-kirurg
Ustne in zobne bolezni, zobne proteze
Sprejema od 9. do 12. in od 15. do 20. ure.
Ulica Torrebianca 43/II. (vogal z ul. Carducci)
tel. 37-118

Kmetijska zadruga
v TRSTU
ul. Foscolo, 1 - telef. 94-386
ul. Mercadante, 4 - telef. 38-819
MILJE - ul. Mazzini, 1

ima v zalogi vse za kmetijstvo po najugodnejših cenah

Obiščite nas in se boste prepričali!